

”ME OLLAAN AIKA LAILLA ALOTTELIJOITA
KAIKKI” -

DESKRIPTIIVINEN TUTKIMUS ATK SENIORIT MUKANETTI RY:N VERTAIS-
TUUTORIYHTEISÖSTÄ

Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden laitos
Aikuiskasvatus
Jarmo Tuominiemi
Pro gradu -tutkielma
Joulukuu 2011

TAMPEREEN YLIOPISTO, Kasvatustieteiden laitos

Aikuiskasvatus

TUOMINIEMI, JARMO: ”Me ollaan aika lailla alottelijoita kaikki” – Deskriptiivinen tutkimus ATK

Seniorit Mukanetti ry:n vertaistutoriyhteisöstä

Pro gradu -tutkielma, 65 s., 12 liites.

Joulukuu 2011

Pro Gradu -tutkielmassani tarkastelen ATK Seniorit Mukanetti ry:n vertaistutoreiden käsityksiä omista tieto- ja viestintäteknologisista taidoistaan, vertaistutorin roolista ja ominaisuuksista, sekä vertaistutoritoiminnan yhteiskunnallisista vaikutuksista. Tutkimuksen aineisto kerättiin 64 vertaistutorilta kyselylomakkeella sekä viidellä haastattelulla. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluin. Haastatteluaineiston ja kyselylomakkeen analyysimenetelmänä on käytetty laadullista ja määrällistä sisällönanalyysyä.

Tutkimus toteutettiin tilaustutkimuksena ja sen tuloksia hyödynnetään ATK Seniorit Mukanetti ry: vertaistutoritoiminnan kehittämisessä.

Tutkimuksessa selvisi, että vertaistutorit kokevat omat tietotekniset taitonsa keskimäärin hyväksi. Sukupuolella, aiemmalla koulutustaustalla tai iällä ei ollut tilastollista merkitsevyyttä suhteessa koettuun taitotasoon. Tuutorit ovat valmiita kehittämään omia tieto- ja viestintäteknologisia taitojaan.

Vertaistutoreiden mielestä tuutorin tärkeimpiä ominaisuuksia on kyky asettua ohjattavan asemaan ja kyky selittää asiat ymmärrettävällä tavalla. Tärkeämpää kuin olla tietotekniikan ammattilainen on esittää asiat riittävän selkeästi. Tuutori myös itse oppii toiminnan tuloksena.

Tärkeimmät syyt miksi vertaistutorit ovat lähteneet mukaan toimintaan ovat pysyminen ajan tasalla tietotekniikassa ja mielekäs tekeminen eläkkeellä. Tietotekniikkaharrastus on tuutoreille tapa pysyä virkeänä. Auttamisen ilo ja vapaaehtoistoiminnan mielekkyys koettiin toimintaa motivoiviksi tekijöiksi. Ulkoisista motiivaatiotekijöistä tutkimuksessa nousi velvollisuus tehdä jotain yhteisen hyvän eteen.

Vertaistutorit kokevat vertaistutoritoiminnan yhteiskunnasta vieraantumisen ehkäisevänä toimintana. Mukanetti nähdään merkittävänä yhteisönä, jossa mukana oleminen on monelle tärkeää. Tuutoriyhteisö toimii informaation ja reflektoinnin kanavana, johon tuutori voi ongelmatilanteessa tukeutua.

Tulevaisuuden haasteena tuutorit näkevät tuutoriyhteisön ikääntymisen, uusien tuutoreiden toimintaan mukaan saamisen, sekä rahoituksen jatkuvuuden. Suurempana uhkakuvana tuutorit näkevät eläkeläisväestön vieraantumisen yhteiskunnasta puutteellisten teknologisten taitojen takia.

Tutkimuksen tuloksena onnistuttiin hankkimaan tietoa, jota voidaan hyödyntää vertaisohjaajatoiminnan kehittämisessä.

Asiasanat: vertaisohjaus, vertaistutorointi, tieto- ja viestintäteknologia, ikääntyminen, ATK Seniorit Mukanetti ry

1 JOHDANTO	3
2 ATK Seniorit Mukanetti ry	6
3 TUTKIMUKSIA VERTAISOHJAUKSESTA.....	9
3.1 Vertaisohjauksen historiaa	9
3.2 Vertaisohjaus	10
4 TUTKIMUKSIA MERKITYSTEN TULKITSEMISESTA	13
5 TUTKIMUKSIA YHTEISÖN MERKITYKSESTÄ OPPIMISESSA	14
5.1 Informaali oppiminen yhteisössä.....	14
5.2 Vieraantumisen ehkäisy	18
6 TUTKIMUKSIA AIKUISKOULUTUKSEEN OSALLISTUMISESTA	21
6.1 Seniori oppijana.....	21
6.2 Motivaatiosta	22
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	24
7.1 Tutkimuskysymykset.....	24
7.2 Aineistonkeruu	25
7.3 Aineiston analyysimenetelmät	26
7.4 Kyselylomake	27
7.5 Haastattelut.....	29
7.6 Tutkimuksen aikataulu	30
8 TUTKIMUKSEN TULOKSET	31
8.1 Aineiston kuvaus	31
8.2 Näkemyksiä tuutorin roolista	33
8.3 Tuutorin taidot ja internetin käyttö.....	37
8.4 Tuutoritoiminnan mielekkyys	45
8.5 Mukanetti-yhteisö.....	48

9 DISKUSSIO.....	52
9.1 Tutkimuksen luotettavuuden arviointia.....	52
9.2 Johtopäätöksiä ja jatkotutkimusaiheita.....	56
LIITTEET	66
Liite 1: Saatekirje ja kyselylomake	66
Liite 2: Internetin käyttötarkoitukset -taulukot	75
Liite 3: Koetut tieto- ja viestintäteknologian taidot –kuvaajat.....	77

1 JOHDANTO

Tietotekniikka ja internet on pysyvä osa jokapäiväistä elämäämme. Omalle sukupolvelleni tietotekniikan käyttöä on opetettu läpi koulu-uran ja se on luontainen osa elämää. Pitkittynyt sähkökatkos tai internet yhteyden puuttuminen aiheuttaa monille hetkellisen paniikkireaktion. Ensimmäisenä hapuillaan kännykkää, että saataisiin mobiili-internetin välityksellä ilmoitettua ystäville sosiaaliseen mediaan, että nyt en ole tavoitettavissa, kun yhteys on poikki. Päivittäisten asioiden hoitaminen tuntuu mahdottomalta ilman huippunopeaa laajakaistaa ja älypuhelinia. Tässä todellisuudessa elää suurin osa suomalaisista, mutta kaikille tietotekniikan käyttö ei ole yhtä itsestään selvää. Maassamme on edelleen suuri eläkeikäinen väestö, jolla ei ole valmiuksia käyttää tietotekniikkaa. Palvelut siirtyvät enenevässä määrin internetiin. Konkreettinen esimerkki internetiin siirtyneistä palveluista on pankki- ja vakuutusasiat. Aiemmin pankissa virkailijan kanssa hoidetut asiat voi nykyään hoitaa internetin välityksellä.

Senioreille järjestettävälle ATK-tukitoiminnalle on kysyntää ja kysyntää kasvaa Suomessa ainakin tilastojen valossa, sillä tilastokeskuksen (2010) tekemän tutkimuksen mukaan 65-74 vuotiaiden osuus internetin käyttäjistä on kasvanut 10 prosenttiyksikköä vuodessa ja on tällä hetkellä 43%. Päivittäin internetiä tästä ikäluokasta käyttää vain 19 %. Eläkeläisistä internetiä käyttää päivittäin 34 %. Suuret ikäluokat ovat tilastojen mukaan siirtymässä eläkkeelle ja kun työpaikkojen tarjoama mikrotuki ei ole enää käytettävissä, on heidän etsittävä tukea muilta tahoilta. Tilastokeskuksen (2010) mukaan 45-54-vuotiaista internetiä on käyttänyt viimeisen 3kk aikana 92 %. Tilastokeskuksen virallisen väestöennusteen (2009) mukaan eläkeikäisiä olisi suomessa vuonna 2030 noin 26,1 % väestöstä, kun tällä hetkellä heitä on 17,6 % väestöstä. Koska väestö vanhenee kiihtyvällä tahdilla, yhteiskunnan tulee kiinnittää enemmän huomiota senioreiden opetusteknologiaan ja tarpeisiin (Naumanen, Tukiainen 2009a). Yle uutisoi 13.4.2011, että sosiaalista mediaa ei ole toistaiseksi hyödynnetty riittävästi ikäihmisten keskuudessa. Uutisessa kerrottiin myös, että vanhuksille suunniteltujen internetpalveluiden määrää rajoittaa

senioreiden oppimistavat ja ikäryhmän erityispiirteet kuten aistien muutokset, joihin vastaaminen vaatii palvelulta erityistä huomiota.

Minna Isomursu (2010) korostaa Helsingin Sanomiin kirjoittamassaan artikkelissa, että tällä hetkellä teknologian kehityksessä keskiössä on palvelujen tuottajien tarpeet, joten palveluita toteutetaan heidän ehtoillaan. Palveluja pyritään tehostamaan siten, että palvelujen tarpeen kasvuun voitaisiin vastata pienemmällä henkilöstömäärällä. Isomursun mukaan palveluita tulisi kehittää siten, että ne ottaisivat huomioon vanhusten todelliset tarpeet sekä palvelujen vaikutuksen vanhusten elämänlaadussa. Lisäksi Isomursu (2010) toteaa, että yhteiskunnalla ei ole varaa syrjäyttää senioreita käyttäjäryhmänä palvelujen ulottumattomiin. Ratkaisuksi ongelmaan Isomursu esittää, että tarvitaan innovatiivista tutkimusta ja suunnittelua, joka huomioi tekniikan tuoman arvon käyttäjän arjessa sekä helppokäyttöisyyden. Tämän tutkimuksen yksi tavoite on osaltaan kuvata senioreiden tieto- ja viestintäteknologisen opetuksen tarpeita.

Yksi vastaus senioreiden tieto- ja viestintäteknologisen opetuksen ongelmaan on vapaaehtoinen *vertaisohjaustoiminta*. Vertaisohjaus on vapaaehtoistyötä ja sitä tarjoavat Suomessa järjestöt ja julkisen sektorin toimijat. Tässä tutkimuksessa vertaisohjaajasta käytetään nimitystä *vertaistuutori*, sillä se on vakiintunut nimitys vertaisohjaajalle ATK Seniorit Mukanetti ry:ssä. Tämän tutkimuksen toinen tavoite on perehtyä yhden vertaisohjausta tarjoavan tahon vertaistuutoritoiminnan todellisuuteen ja kuvata millaiset asiat saavat vertaistuutorit lähtemään mukaan toimintaan ja mikä heitä motivoi jatkamaan toiminnassa. Samalla tarkastellaan onko vertaistuutoreiden mielestä toiminnan motiivit ja tuutorin rooli muuttunut Mattilan vuonna 2005 tekemästä tutkimuksesta.

Kolmantena tavoitteena on kuvata miten he näkevät oman roolinsa ja omat tieto- ja viestintäteknologiset taitonsa. Tutkimuksen neljäntenä tavoitteena on kartoittaa miten he näkevät toimintansa ja millaisia haasteita ja mahdollisuuksia he näkevät toiminnalleen tulevaisuudessa.

Tutkimuksen idea lähti ATK Seniorit Mukanetti ry:n aloitteesta. Tässä tutkimuksessa ATK Seniorit Mukanetti ry:stä käytetään selkeyden vuoksi lyhennettyä muotoa Mukanetti. Vastasin Tampereen yliopiston kasvatustieteiden opiskelijoiden sähköpostilistalle lähetettyyn Mukanetin sähköpostiin, jossa etsittiin opinnäytetyöntekijää tekemään puolueetonta tutkimusta toiminnan kehittämiseksi. Tämä ilmeinen tarve toiminnan kehittämiseksi vahvistaa Isomursun (2010) esittämää ratkaisua tutkimuksen merkityksestä palveluiden kehittämiseksi senioreille.

Tämä tutkimus on minulle kasvatustieteilijänä oppimispolku, jossa keskeisinä oppimistavoitteinani on pitkäjänteisyyden ja prosessinhallintataitojen kehittäminen. Vertaisohjaus ja tuutorointi ovat erityisen kiinnostavia tutkimuskohteita varsinkin tänä sosiaalisen median ja tiedon helpon jakamisen aikakautena. Tieto- ja viestintäteknologiset taidot ovat yhä tärkeämpiä aktiivisena kansalaisena toimimiseksi.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on kuvata millaisia käsityksiä vertaistuuoreilla on hyvästä vertaistuuorista, millaiseksi vertaistuuorit kokevat omat tieto- ja viestintäteknologiset taitonsa ja miten he käyttävät internetiä. Lisäksi kuvataan millaisia syitä vertaistuuoreilla on toimintaan osallistumisessa, sekä millaiseksi vertaistuuorit kokevat Mukanetin toiminnan ja millaisia haasteita he näkevät toiminnalle tulevaisuudessa.

2 ATK Seniorit Mukanetti ry

ATK Seniorit Mukanetti ry on perustettu vuonna 2000 maaliskuussa Tampereella ja tällä hetkellä yhdistyksessä on yli tuhat jäsentä. Mukanetin yhdistyksen toiminta-ajatus on tarjota ikääntyville kansalaisille maksutonta ATK-opastusta Mukanetin tiloissa sekä Mukanetin nettipisteissä. Lisäksi tutorit tekevät kotikäyntejä jäsenten luona. Mukanetti tarjoaa maksutonta opastusta kaikissa tietotekniikkaongelmissa sekä kännykän käytössä. Poikkeuksellista yhdistyksen toiminnassa on, että ATK-opastus tapahtuu kurssien lisäksi vertaistuutoreiden toimesta, jotka ovat iältään yli 50-vuotiaita. Vertaistuutoroinnin avulla pyritään madaltamaan kynnystä avun pyytämisessä. (Keinänen 2010, ATK-Seniorit Mukanetti ry.)

Yhdistyksen juuret ovat Heikki Pettilän järjestämässä ATK-kursseissa, jotka innostivat joukon asiasta kiinnostuneita senioreita perustamaan yhdistyksen, joka alkaisi organisoida toimintaa. Heikki Pettilä oli järjestänyt vuodesta 1995 alkaen senioreiden Pelko pois -kursseja yhteistyössä Tampereen Mummon kammarin kanssa. Pelko pois -kursseilla otetaan ensiaskeleet tietokoneen kanssa. Kurssi on tarkoitettu niille, jotka eivät ole koskaan käyttäneet tietokonetta. Yhdistyksen nimi tulee sanoista Mummon Kammarin netti. (Keinänen 2010; ATK Seniorit Mukanetti ry.)

Mukanetin alkutaipaleella toteutettiin opetusministeriön rahoituksella 3-vuotinen ”Tikapuut tietoyhteiskuntaan” -projekti, jossa määriteltiin seitsemän porrasta:

1. Tiedotus
2. Yleisöluennot
3. Kurssitus
4. Koti-opastus
5. Keskustelutilaisuudet
6. Nettikahvila

7. Tutkimukset

(Keinänen 2010; ATK Seniorit Mukanetti ry.)

Mukanetti on tehnyt toimintansa aikana yhteistyötä monien eri tahojen kanssa. Esimerkiksi vuonna 2001 Mukanetti solmi tietotekniikan opetuksesta yhteistyösopimuksen Tampereen kesäyliopiston kanssa ja Mukanetti on toiminut TIEKE Tietotekniikan kehittämiskeskus ry:n asiantuntijana ikäihmisten tietotekniikkakoulutuksessa ja –opastuksessa vuodesta 2008. Mukanetin koulutus- ja yleistoimintaa rahoittaa Tampereen kaupunki sekä Tampereen kesäyliopisto. Tuutoritoiminnan rahoittajana on toiminut vuodesta 2003 asti Raha-automaattiyhdistys. (Keinänen 2010; ATK Seniorit Mukanetti ry.)

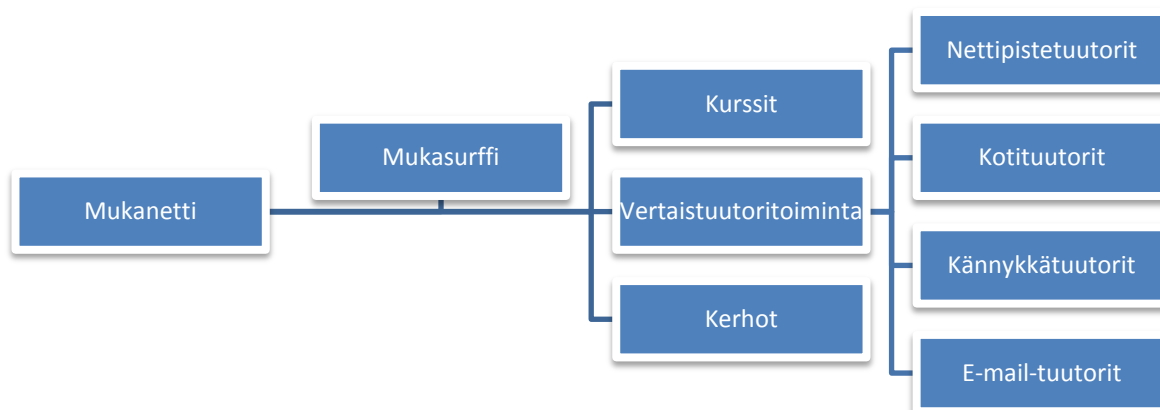
Vertaisohjaajatoiminta alkoi vuonna 2001. Idea oli saatu Jyväskylän Ikääntyvien yliopistosta. Keväällä 2001 koulutettiin ensimmäinen ryhmä vertaistuutoreita ja syksyllä toinen. Vuonna 2002 toiminnassa oli jo 55 aktiivista tuutoria. Aluksi tuutorikoulutus toimi vapaaehtoisvoimin. (Keinänen 2010; ATK Seniorit Mukanetti ry.)

Toiminnassa on mukana noin 60 aktiivista vertaistutoria. Mukanetti järjestää tutoreille täydennyskoulutusta säännöllisesti yhteistyössä ATK-opisto-HePin kanssa. Tuutorit ovat opastaneet Mukanetin kursseilla, MukaSurffissa, Mummon Kammarissa, Viola -kodissa, Sampolan ja Hervannan tietotoreilla, Tammikartanossa, Ikäpisteessä, Tampereen Hengitysyhdistyksessä, Diabetesyhdistyksessä ja Tammenlelväkeskuksessa, Suvantopuiston hopealahden Kotosalla -taloissa, Tietokoto Kangasalla, Naisten suojakoti ja Omaiset mielenterveystyön tukena Tampere ry. (Keinänen 2010; ATK Seniorit Mukanetti ry.)

Opastuksen saaminen on senioreille maksutonta. Mukanetin nettipisteet ja Mukasurffi ovat maksuttomia neuvontapisteitä, joissa kuka tahansa seniori voi maksutta saada opastusta. Mukanetin jäsenet ovat lisäksi oikeutettuja kotituutorikäynteihin, joissa tuutorit tulevat opastettavan luokse auttamaan. (Keinänen 2010; ATK Seniorit Mukanetti ry.)

Mukanetin vertaistuutorit työskentelevät ryhmissä. Jokaisella ryhmällä on omat ryhmävastaavansa, jotka vastaavat ryhmille sovittujen kurssien tuutoreiden järjestämisestä sekä tiedottamisesta ryhmän sisällä ja ulospäin. Kurssituutorit ovat mukana kaikilla kursseilla ja toimivat opettajan apuna. Kurssituutorilta voi kysyä neuvoa ja opettaja voi keskittyä koko ryhmän opettamiseen. Kurssituutoroinnin lisäksi Mukanetin toiminnassa tuutoreilla on neljä erityisryhmää: Nettipistetututorointi, kotituutorointi, kännykkätuutorointi ja e-mail-tuutorointi. (ks. kuvio 1) Nettipistetututori tarjoavat nettipisteissä ympäri

Pirkanmaata apua ja opastusta tietotekniikkaan liittyvissä kysymyksissä. Nettipisteissä voi tuutorin opastuksella harjoitella tietokoneen käyttöä. Asiakkaat voivat tuoda myös oman kannettavansa mukanaan. Kotituutorit tekevät kotikäyntejä yhdistyksen jäsenten luona, jotka tarvitsevat opastusta tietotekniikan parissa kotonaan. Ainoastaan jäsenmaksun maksaneilla jäsenillä on oikeus kotituutorin palveluihin. Kännykkätuutorit opastavat senioreille kännykän käytön perusteita MukaSurffissa sekä kolmessa pisteessä Pirkanmaalla. Kännykkätuutoreille on järjestetty ensimmäinen koulutus vuonna 2010, mutta kännykkätuutorointia on tehty Mukanetissä jo pidempään. Sähköpostituutoreiden tehtävänä on vastata sähköpostitse esitettyihin kysymyksiin. E-mail-tuutoreiden tavoittaminen edellyttää kuitenkin opastetavalta ongelman tarkkaa määrittelyä ja taitoa lähettää sähköpostia. (Keinänen 2010; ATK Seniorit Mukanetti ry 2010.)

Kuvio 1 Mukanetin toiminta ja tuutorien tehtävät

3 TUTKIMUKSIA VERTAISOHJAUksesta

3.1 Vertaisohjauksen historiaa

Tutorin nimitystä alettiin käyttää ensimmäisenä 1400-luvulla englannissa maksullisissa yksityiskouluissa *public school*, joissa tutor tarkoitti vanhempaa opiskelijaa, jonka tehtävänä oli auttaa uusia tulokkaita sopeutumaan paremmin opiskelijayhteisöön, sekä sisäoppilaitosten asuntoloihin. Ensimmäistä kertaa vertaistuutorointia käytettiin opetuksen apuna englannissa 1700-luvun lopulla. Andrew Bell oli sotaorpojen koulukodin johtajana Egmoressa. Bell käytti säästösyistä hiekkaa ja tikkua paperin ja kynän sijaan opetuksessaan. Opettajien vastustus alkeellisiin menetelmiin johti siihen, että Bell nimitti oppilaskunnasta Monitoreja, joiden tehtävä oli opettaa muita opiskelijoita kepin ja hiekan avulla. Bell kehitti tämän järjestelmän pohjalta opetusmenetelmän, jossa oppilaiden luokka määräytyi oppilaiden tason mukaan. Menetelmän avulla koulu säästi kustannuksissa ja opiskelijat saivat paljon käytännön kokemusta opettamisesta ja vastuun kantamisesta. (Dabkowski 2006.)

Tätä samaa mallia käytti myös Joseph Lancaster, joka halusi parantaa sosiaalisesti muita heikommassa asemassa olevien poikien opiskelumahdollisuuksia. Lancaster antoi lahjakkaimmille oppilaille tehtäväksi opettaa muita sillä aikaa, kun hän itse opetti toista ryhmää. Lancaster toteutti itse opiskelumateriaalit tuutoreille. Tuutorit eivät osanneet kaikkea opettamaansa ennalta, vaan he oppivat opettaessaan valmiista materiaalista. Yksi vertaisohjauksen kehittäjistä oli William Foule, joka päätyi johtopäätökseen, että lapset ovat aikuisia parempia opettajia, koska lapset ovat itse samassa tilanteessa oppijan kanssa, joten paineet opettajan läsnäolosta poistuu ja tavoitteena on itse oppiminen. (Dabkowski 2006.)

3.2 Vertaisohjaus

Historiallisten esimerkkien tukemana (Dabkowski 2006) *vertaisohjauksen* yksinkertaisena määritelmänä voidaan pitää samassa tilanteessa olevan tai olleen ja ohjattavan keskinäistä vuorovaikutusta, jossa tietoja, kokemuksia ja taitoja jaetaan, jonkin päämäärään saavuttamiseksi. (Kallinen, Kerbs & Nurmi 2006).

Vuohelainen (2011) on selvittänyt millaisia ovat senioreiden vertausohjauksen hyvät käytännöt. Vuohelainen määrittää hyvän vertaisohjaajan sellaiseksi, joka tunnistaa tietotekniikan oppimisen haasteelliset paikat. Vertaisohjaaja osaa neuvoa kyllin verkkaisesti ja tietää, että toistoja ja kertausta tarvitaan. Hyvä vertaisohjaaja osaa kuunnella ja kuulla ohjattavan tarpeita. Vertaisohjaaja jakaa tietyn maailman opastettavan kanssa ja on monella tapaa vertainen opastettavan kanssa. Keskeinen yhdistävä tekijä tuutoreilla ja opastettavilla on elämäkokemus. Usein tuutorit ovat itsekin tutustuneet tietotekniikkaan vasta vanhemmalla iällä ja jakavat täten ohjattavan kokemukset tietotekniikan käytön aloittamisesta. Mukanetin vertaistuutoreille on asetettu ikäraja 50 vuotta, mutta keskimäärin tuutorit ovat vanhempia.

Vertaistuutoreiden määritelmästä voidaan nähdä yhtymäkohtia oppimisen fasilitaattorin rooliin. *Fasilitaattori* voidaan suomentaa mahdollistajana, edesauttajana tai tuutorina. Fasilitaattori auttaa asiakasta löytämään ratkaisun ongelmaansa ja samalla luo uutta oppien samalla myös itse. Thomasin (2010) mukaan fasilitaattorin tehtävä on tunnistaa oppijan tarve ja auttaa löytämään puutuva informaatio. Brookfieldin (1983) mukaan oppimisen fasilitaattorit näkevät itsensä oppimisen resurssina eivätkä didaktisina ohjaajina, joilla on vastaukset. Fasilitaattorin tulisi ottaa huomioon ohjattavan käsitykset itsestään oppijana, joka huomioi edelliset oppimiskokemuksensa. Fasilitaattorin tulisi jakaa omia kokemuksiaan oppijoille ja olla avoimia ehdotuksille. (Brookfield 1986, 63) Naumanen ja Tukiainen (2009a) selvittivät tutkimuksessaan senioreiden tietokonekursseilla, että senioreiden oppimisohjelmat mahdollistetaan vertaistuen avulla. Vertaistuen koetaan ilmenevän selkeimmin epävirallisessa yhteisöllisessä toimin-

nassa. Sen lisäksi senioreille on räätälöity opetussisältöä, joka vastaa heidän tarpeitaan, motivaatiotaan ja kykyjään.

Mary Norton (2001) tutki vuosina 1994-1997 The learning Center -keskuksessa Edmontonissa toteutunutta kirjallisuuden vertaistutorointi projektia. Tärkeimmäksi tulokseksi Norton nostaa opiskelijoiden ja henkilökunnan valtasuhteiden muutoksen, joka sai opiskelijat ottamaan aktiivisemmän roolin opettamisessa, oppimisessa ja muissa ohjelman osa-alueissa. Projektin puitteissa toteutettiin tutkimus, jossa selvitettiin vaikuttaako vertaistutorointi vertaistutoreiden ja muiden oppilaiden osallistumiseen Learning Centre -ohjelmaan, opiskelijoiden ja vertaistutoreiden kirjallisten taitojen kehitykseen sekä vertaistutoreiden, vapaaehtoistutoreiden ja henkilökunnan välillä. Yleisenä tuloksena huomattiin, että vertaistutorointi kehitti opiskelijoiden ja tutoreiden kirjallisia taitoja ja itseluottamusta ja toiminta vahvisti toimijoiden välisiä suhteita sekä synnytti yhteisöllisyyden tunnetta kaikissa toimijoissa.

Rohkaisevia tuloksia vertaistutoroinnin vaikutuksesta toimintaan osallistumisesta saatiin Deese-Roberts ja Keatingin (2000) toteuttamassa tutkimuksessa, jossa tutkittiin vertaistutoroinnin merkitystä kirjaston tiedonhakutaidoissa. Tuloksena kokeilusta saatiin, että kirjastopalveluiden käyttö kasvoi 100 % aiempaan verrattuna. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään millaisia taitoja uudet opiskelijat tarvitsevat, jotta he oppisivat toimimaan New Mexicon yliopiston kirjastossa. Halutut osa-alueet selvitettiin kyselyillä, jonka jälkeen niistä muodostettiin opetettava kokonaisuus. Ensimmäisessä vaiheessa järjestettiin vapaaehtoisille tutoreille 2-viikon koulutus, jossa heille opetettiin opetettavat asiat. Tutorit opettivat opastivat omissa tiedekunnissaan ja keräsivät palautetta. Kokeiluvaiheen tuloksena saatiin, että 75% oli halukas saamaan tutor-ohjausta jatkossakin. Kokeilun jälkeen palkattiin 4-5 tutoria vastaamaan 50-60 hengen tuutoroinnista. Tutoripalveluiden käyttö siis rohkaisi opiskelijoita käyttämään kirjastopalveluita.

Mattila (2005) Pro Gradussaan esitti, että hyvä tuutori on aidosti kiinnostunut toimimaan tuutorina. Tuutorointi on sosiaalista toimintaa, jossa kyky tulla toimeen erilaisten ihmisten kanssa muuttuvissa olosuhteissa on tärkeää. Tuutorin roolista Mattila totesi, että kotituutorit ja nettipistetutorit toimivat käytännössä opettajan roolissa, vaikka vieroksuvat opettaja-käsitteen käyttöä.

Mattilan mukaan kiinnostus tietotekniikkaan on tärkeämpää, kuin tietotekniikan hallinta ennen toimintaan ryhtymistä. Tärkeimmiksi motiiveiksi toiminnassa nähtiin omien ATK-taitojen ylläpitäminen ja

kartuttaminen, sosiaalinen vuorovaikutus, ikäihmisen motivointi tietotekniikan harrastukseen, harrastustoiminnallisuus ja pyrkimys jatkuvaan itsensä kehittämiseen.

Lev Vygotskin (1983) klassikoksi muodostunut lähikehityksen vyöhyke liittyy olennaisena osana vertaistutoreiden toimintaan. Hänen käsityksensä mukaan lapset ja aikuiset oppivat toisen ihmisen avustuksella siten, että he kehittelevät yhdessä toiminnan muotoja ja käsitteellisiä välineitä, jotka lopulta muuttuvat opiskelijan omaksi toiminnaksi. Lisäksi vertaistutoritoiminnan hyödyntämisellä on yhteys Vygotsikin tunnehavaintokokemuksen käsitteeseen, jolla tarkoitetaan miten ihmiset kannustavat toisiinsa ja tukevat toistensa oppimista. Lähikehityksen vyöhykkeellä toimivat ihmiset ovat haavoittuvaisia. Latistava ilmapiiri saattaa heikentää heidän oppimismahdollisuuksiaan. (Hakkarainen, Lonka & Lippinen 2005, 209)

Tässä tutkimuksessa ikääntyneistä käytetään samassa tarkoituksessa nimitystä *seniori*. Seniori sana on vakiintunut käyttöön Mukanetin vertaistutoreiden keskuudessa. Tutkimuksessa puhutaan tieto- ja viestintäteknologisista taidoista eli *TVT-taidoista*. Tieto- ja viestintäteknologian määritelmänä voidaan pitää elektronisia laitteita, joita voidaan hyödyntää tietojenkäsittelyssä. Tieto- ja viestintäteknologian oppiminen käyttö tarkoittaa todellisuudessa paljon laajempaa kokonaisuutta, kuin tässä tutkimuksessa. (Naumanen 2009.) Tässä tutkimuksessa TVT-taidoilla tarkoitetaan tietokoneen, internetin ja matkapuhelimien käyttöä.

4 TUTKIMUKSIA MERKITYSTEN TULKITSEMISESTA

Merkityksen tulkitseminen on herkkää tulkinnalle, sillä merkitykset eivät ole itsestään selviä, vaan ne luodaan aina subjektiivisesti suhteuttaen, johonkin ennalta olemassa olevaan käsitykseen. Kuitenkaan ei voida puhua, että merkitykset ovat aina puhtaasti subjektiivisia käsityksiä, sillä on olemassa myös kulttuurisesti tunnettuja merkityksiä, jotka ovat yhteneviä kaikille sen kulttuurin jäsenille. Merkityksen tulkinnassa on siis olennaista, että tulkinnassa ollaan herkkiä vivahde-eroille. Omassa kulttuurissa merkitysten tulkitseminen on suhteellisen vaivatonta, mutta vieraaseen kulttuuriin siirryttäessä merkitysten tulkitseminen ei ole yhtä helppoa. (Moilanen & Rähä 2001.) Tässä tutkimuksessa oma näkökulmani tuutorien todellisuuteen on ulkopuolinen, joten se on herkkä virhetulkinnoille.

Merkitysten tulkintoja tehdessä tulee suhteuttaa tutkittavan muuhun elämään liittyviin merkityksenantoihin. Siljander ja Karjalainen (1993) ovat jakaneet merkitykset kuuteen merkityksen tasoon. Jaottelut eivät ole toisiaan poissulkevia eivätkä ehdottomia. Siljanderin ja Karjalaisen malli on jaettu kolmeen ulottuvuuteen: yksilölliseen, yhteisölliseen ja universaaliin yhteisöllisyyteen. Nämä kaikki tasot on jaettu osaltaan tiedostettuun ja tiedostamattomaan merkitykseen. Yksilön tasolla ensimmäinen tiedostettu taso on yksilön tiedostetut tunteet, tavoitteet ja uskomukset. Tiedostamattomalla tasolla yksilöllä on piilotajunta. Piilotajunnalla tarkoitetaan niitä tiedostamattomia merkityksiä, joita asioille annamme. Yhteisöllisellä ulottuvuudella tiedostettuun tasoon kuuluu yhteisön rooliodotukset, normit, ihanteet ja moraalit. Tiedostamattomalla tasolla yhteisön rutinoituneet toimintamallit, perusmyytit ja toiminnan piilevät säännöt. Universaalilla ulottuvuudella merkityksen tiedostavaan tasoon kuuluu yleispätevät tiedostetut ideat ja moraalit, näihin kuuluvat kaikille kulttuureille jollain tapaa yhteiset merkitykset, kuten ruumin toiminnot. Viimeisin taso on universaalit tiedostamattomat merkitykset, joiden olemassaoloa emme voi vahvistaa.

5 TUTKIMUKSIA YHTEISÖN MERKITYKSESTÄ OPPIMISESSA

Oppimista lähestytään aikuiskasvatuksen näkökulmasta, jossa oppiminen ei tapahdu formaalissa kouluympäristössä. Seuraavissa teorioissa ihmisenäkemyks on yhteisöllinen ja oppiminen tapahtuu aina osana jotain määrättyä yhteisöä. Viimeisessä alaluvussa esitellään näkemyksiä, jonka mukaan oppiminen ehkäisee ihmisen vieraantumista yhteiskunnasta.

5.1 Informaali oppiminen yhteisössä

Kuten merkityksen luomisella myös oppimisella on yhteisöllinen taso. Aikuiskasvatuksen kenttänä toimii suurelta osin informaalia koulutusta tarjoavat tahot. Oppimista tapahtuu laaja-alaisesti kaikkialla, eikä sitä voida irrottaa sosiaalisesta tai fyysisestä kontekstistaan. Informaalin oppimisen keskeinen ulottuvuus on yhteisöllinen ulottuvuus. Kaikessa yhteisöllisessä toiminnassa, jossa ollaan jatkuvassa prosessissa omien taitojen kehittämisen suhteen ja jossa hankitaan lisää tietoa ja reflektoidaan kokemuksia, on kyse yhteistyöstä toisten aikuisten parissa. (Brookfield 1986, 147–159.) Oppiminen tapahtuu kokemusten tulkintana sekä uusien taitojen ja tietojen hankkimisena. Jos aikuisten oppiminen nähdään yksilöiden välisenä kanssakäymisenä, on mahdotonta väittää, että aikuisten oppiminen olisi paikkaan sidottua (Brookfield 1986, 4)

Aikuiskasvatuksen kentällä oppimisverkostot ovat keskeisiä mekanismeja, joilla aikuiset hankkivat taitoja, muuttavat asenteitaan ja tulevat tietoisemmiksi omasta itsestään ja oppimisestaan. Näille verkostoille on ominaista, että ne eivät ole virallisia akkreditoituja tahoja, vaan ne ovat ryhmä tavallisia aikuisia, joilla on jaettu tavoite tai toimintamalli. (Brookfield 1986.) Oppimisverkostot ovat käsitteeltään lähellä Wengerin (1999) käytäntöyhteisöä *Community of practice*. Käytäntöyhteisössä jäsenet jakavat keskenään tärkeää informaatiota ja parhaita käytäntöjä. Käytäntöyhteisö on ammattilasten tuki-

verkosto, joka tarjoaa tukea jäsenilleen. Käytäntöyhteisöissä edellytetään asiantuntijuutta ja sen jäsenyys on rajattu vain tietyille joukkoille. Oppimisverkosto on verrattavissa kiinnostuksen yhteisöön *Community of Interest*, jossa ainoa rajoite on kiinnostuneisuus aiheeseen. (Brookfield 1986, 150-152).

Yhteisöissä tapahtuvassa oppimisessa tiedon jakaminen ja yhdessä kehittäminen on olennaista. Se kuinka paljon aikuiset osallistuvat kehittämään ja vaihtamaan ideoitaan, kertoo yhteisön avoimuudesta, demokraattisuudesta ja terveydestä (Brookfield 1986, 1-2). Muutoksen vastustamista koetaankin usein, kun kyseessä on jonkin tietoteknisen järjestelmän käyttöönotto. Tätä aihetta käsittelevät esimerkiksi Blin & Munro (2008) tutkiessaan, miksi teknologiaa ei ole hyödynnetty enempää akateemisessa koulutuksessa. Myös Brookfield (1986) esittää, että emme voi tietää kuinka tietty aikuinen suhtautuu siihen, että hänelle esitetään uusia ratkaisumalleja, tulkintoja ja toimintatapoja.

Koulujen ja virallisten järjestöjen tarjoamat kurssit eivät voi vastata sitä tarvetta, joka aikuisväestöllä on oppimisen suhteen (Brookfield 1986, 8). Siihen tarpeeseen vastaamisessa erilaiset vapaaehtoisuuteen perustuvat järjestöt ja yhteisöt voivat olla avainasemassa..

Brookfield näkee oppimisteoriassaan *tehokkaan käytännön kuusi periaatetta*.

1. Osallistuminen on vapaaehtoista
2. Kunnioitus toisia osallistujia kohtaan
3. Fasilitointi on yhteistoimintaa
4. Käytäntö on toiminnan ytimessä
5. Toimijoiden kriittisen reflektion edesauttaminen
6. Fasilitoinnin tavoite on itseohjautuvien voimaantuneiden aikuisten kasvattaminen

(Brookfield 1986, 9-11.)

Vapaaehtoisuuden merkitys näkyy siinä, että jos vapaaehtoinen toiminta ei vastaa oppijan tarpeisiin, siinä ei ole järkeä tai se toteutetaan sellaisella tavalla, jota oppija ei ymmärrä, toiminta lopetetaan. Oppijan täytyy ymmärtää epäselvät käsitteet tai sitoa uutta jo oppimiinsa asioihin. (Brookfield 1986, 11-12.)

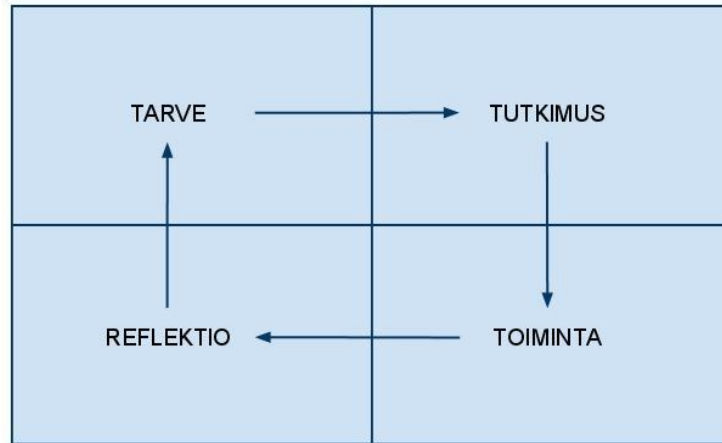
Kunnioitus merkitsee sitä, että osallistuja voi kokea, että hänet koetaan tasavertaisena, eikä häntä aliarvioida. Jos ohjaaja asettaa itsensä asemaan, jossa osallistuja kokee, että hänen panostaan ei arvosteta tai

hän nolostuu, hän ei pysty luomaan tarvittavaa toiminnan ilmapiiriä. Osallistuja ei todennäköisesti kykene omaksumaan tietoa samalla tavalla tai hän voi jopa lopettaa toiminnan. Tärkeää toiminnassa on luoda kriittisen reflektion ilmapiiri, jossa osallistujat pyrkivät löytämään uusia ajattelu- ja työskentelytapoja. (Brookfield 1986, 13.)

Aikuisten ohjaamisessa yhteistoiminnalliset toimintatavat nähdään yhtenä keskeisimmistä periaatteista (Brookfield 1986, 14). Ohjaustilanteessa ongelma tuodaan ohjaajan eteen ja ratkaisu ongelmaan luodaan yhdessä opastettavien kanssa. Brookfieldin näkemys vahvistaa Thomasin (2010) näkemystä oppimisen fasilitaattorin teoriaan, jossa fasilitaattori luo ratkaisumalleja yhdessä opastettavan kanssa.

Johdannossa esitettiin, että senioreiden kouluttaminen ehkäisee syrjäytymistä yhteiskunnasta. *Voimaantumisella* tarkoitetaan Juha Siitosen (1999) tutkimustulosten mukaan ihmisen sisäistä voiman tunnetta, jolle on ominaista, että voimaantuminen lähtee ihmisestä itsestään, se on henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi, eikä voimaa voi antaa toiselle.

Laajamittaiseen voimaantumiseen ja kansan sivistämiseen pyrki Paulo Freire (1972), joka kehitti sorrettujen pedagogiikassaan menetelmän, jossa keskiössä on tarve koulutustoiminnalle, joka ajaa oppijan jatkuvaan tutkimiseen joka johtaa toimintaan. Sorrettujen pedagogiikkaa hän sovelsi Etelä-Amerikassa lukutaidon opettamisprojekteissaan. Sorrettujen pedagogiikassa toiminta tähtää yhteiskunnan muutokseen. Toiminnan tuloksia reflektoiden tarve määritellään uudelleen. Tarpeen uudelleen määrittely johtaa jälleen uudenlaiseen tutkimustarpeeseen ja toimintaan. (kuviot 2) Samaa ajatusmaailmaa voidaan hyödyntää laajasti yhteiskunnan eri aloilla. Esimerkki tällaisen ajattelumallin soveltamisesta löytyy esimerkiksi ohjelmistokehityksen alalta. Freiren sorrettujen pedagogiikan malli on hyvin samankaltainen kuin iteratiivisen ohjelmistokehityksen ketterissä kehitysmenettelyissä käytetty kehitysmalli. Ohjelmistokehityksessä sama sykli toistuu nopeissa sprinteissä, joita on useita kehityspolun varrella (ks. Cervone 2011).

Kuvio 2 Sovellettu Freiren Sorrettujen pedagogiikan malli

Uusien ideoiden ja taitojen oppiminen ei tapahdu tyhjiössä vaan se tapahtuu siinä kontekstissa, joka oppijalla on historian, nykyhetken ja tulevaisuuden suhteen (Brookfield 1986, 15; Smith 1982). Ohjaajan tulee pyrkiä auttamaan oppijoita niin, että heistä tulisi itseohjautuneita oppijoita. Itseohjautuvuutta ei voi opettaa valmiilla työkaluilla, joita vaan sovelletaan tarvittavaan tilanteeseen. Keskeistä itseohjautuvuuden luomisessa on, oppijan omat koulutukselliset tavoitteet ja mielekkään itsearviointimenetelmän luominen. (Brookfield 1986, 19)

Oppimistyyliä vaihtelevat niin kulttuurin, persoonallisuuden, kuin fysiologiankin mukaan, joten yleistettyjä väittämiä aikuisten oppimisen luonteesta on kyseenalaista esittää (Brookfield 1986, 25). Kenttäriippumattomille oppijoille on tyypillistä analyttisyys, sosiaalinen riippumattomuus, sisäinen motivoituneisuus, individualistisuus ja vahva omakuvan. Tällaisia oppijoita löytyy todennäköisimmin avoimista ja demokraattisista yhteisöistä, jotka korostavat itsekontrollia ja autonomiaa. Kenttäriippuvaiset oppijat viihtyvät paremmin tiukasti säädellyissä ympäristöissä tai sellaisissa, joissa normit ovat tarkkaan määritelty ja muuttumattomat. Kenttäriippumattomien oppimistyylien ehdotetaan olevan tyypillisempää senioreille, kuin riippumattomat. (Brookfield 1986, 41)

Brookfieldin (1986) mukaan itseohjautuvat oppijat sijoittavat oppimisensa sosiaalisesti suhteuttaen vertaisiinsa. Heille vertaiset ovat informaation lähde, toimivat taitomalleina ja toimivat oppimisen vahvistajina ja neuvonantajina kriisissä. Vertaisiin suhteutettu oppimisen arviointi tarjoaa helposti arvioitavissa olevan mittarin niille, jotta rakentavat asiantuntijuuttaan informaaleissa konteksteissa. Itseohjautuvat oppijat näyttävät olevan hyvin tietoisia sosiaalisesta kontekstista ja kykyjensä arvioinnista suhteessa muihin vertaisiin.

Simpsonin (1980) mukaan kaksi tyypillistä aikuisten oppimisen piirrettä ovat: Aikuisten autonomia oman oppimisensa suuntaamisessa sekä omien kokemusten käyttäminen oppimisen tukena.

Smithin (1982) mukaan aikuisoppijan neljä tyypillistä piirrettä ovat, monet roolit ja vastuut, paljon kertynyttä elämäkokemusta, jotka vaikuttavat oppimistapaan ja tyyliin, Aikuiset käyvät läpi monta kehitysprosessia psyykkisessä, fyysisessä ja sosiaalisessa kontekstissa, Aikuiset kokevat ahdistusta ja vaihtelevuutta suhtautumisessaan oppimiseen.

Aikuiset oppivat parhaiten silloin kun kokevat oppimisen tarpeelliseksi ja silloin kun heillä on velvollisuudentunto siitä mitä he haluavat oppia ja miksi. He käyttävät kokemuksiaan oppimisen apuvälineenä. Mitä tulee oppia pitäisi olla suhteutettuna yksilön omiin kehitystarpeisiin. Aikuiset oppivat parhaiten silloin kun ilmapiiri ei ole uhkaava ja antaa tukea kokeilulle. (Smith 1982.) Irfaeya (2008) on tutkinut työntekijän henkilökohtaisen vastuun vaikutusta työnteon mielekkyyteen. Irfaeya toteutti tutkimuksensa suuressa monikansallisessa ruotsalaisessa yrityksessä. Irfaeya esittää velvollisuuden olevan tärkeä motivaation lähde sekä oppimiselle, että työnteon mielekkyydelle.

5.2 Vieraantumisen ehkäisy

Brookfield (2005) esittää, että aikuiskasvatuksen tulisi pyrkiä estämään aikuisväestön vieraantumisen yhteiskunnasta opettamalla aikuisväestölle heidän todellisia tarpeitaan vastaavia asioita, eikä ulkopuolelta määräytyviä tarpeita. Tietotekniikan parissa nämä tarpeet näkyvät yritysten atk-järjestelmien opettelussa, jotka eivät kuitenkaan vastaa aikuisen omia tietoteknisiä tarpeita. Ulkopuolelta määräytyissä

oppimistavoitteissa oppiminen ei kuitenkaan muodostu oppijan omaksi tiedolliseksi pääomaksi, koska näiden taitojen hyödyntäminen todellisissa tilanteissa on mahdotonta. Myös Selwyn (2004) huomasi tutkiessaan senioreiden TVT-käyttöä, että vaikka joku käyttäisi tietokonettaan työelämässään jatkuvasti ja laajasti, eläkkeelle siirtyessään hänen TVT-käyttönsä saattaa muuttua hajanaiseksi ja rajalliseksi. Työelämän TVT-käyttö ei takaa käytön jatkumista eläkeiässä. Vaikka työpaikka oli Selwynin haastattelujen perusteella avainasemassa ihmisten tietotekniikan käytössä. Työntekijöiden tietokoneen käyttö on työpaikoilla on usein työnantajan, pakottamaa, muokkaamaa ja rakentuvaa, eikä se siirry tietokoneen käytöksi vanhuusiällä.

Vaikka pankkihenkilöt, niillä on valmiit ohjelmat, joita ne käyttää ei pakosti hallitse muuten tietokoneen käyttöä. (Haastateltava 5)

Karavidas, Lim & Katsikas (2004) huomasivat tutkimuksessaan, joka toteutettiin Floridan tietokonekerhoissa, että tietokoneen käyttö auttoi senioreita uskomaan omiin taitoihinsa sekä madalsi tietotekniikkaan liittyvää ahdistusta ja täten paransi kokonaisvaltaista elämän tyytyväisyyttä. Tutkimuksessa ilmeni myös, että naiset ja miehet käyttivät tietokonetta suunnilleen saman verran, mutta naiset osoittivat enemmän ahdistusta teknologiaa kohtaan ja vähemmän tietämystä. Lisäksi miehet käyttivät ajallisesti enemmän internetiä ja naiset taas käyttivät internetiä enemmän löytääkseen terveyteen ja harrastuksiin liittyvää tietoa.

Niemelä (2006) on tutkinut ikääntyneiden informaatiokäyttäytymistä. Hänen kohderyhmänään olivat eläkkeelle jääneet opettajat. Niemelä esittää että monilla tutkittavilla tiedonhankinta internetistä liittyi olennaisesti toimintaan aktivoitumisessa. Esimerkiksi harrastuksiin tarvittavaa taitoa eläkeläisopettajat hankkivat internetistä. Yleisesti internetistä hankittu tieto liittyi oman mielenkiinnon kohteisiin.

Cody, Dunn, Hoppin, Wendt (1999) huomasivat tutkiessaan internetin käytön koulutusta ja arviointia senioreiden keskuudessa, että ne seniorit, jotka olivat oppineet käyttämään internetiä, asennoituivat positiivisemmin vanhenemiseen, kokivat saavansa parempaa sosiaalista tukea ja tunsivat suurempaa yhteenkuuluvuuden tunnetta. Eniten seniorit käyttivät internetiä silloin, kun luottamus omiin tietotekniisiin taitoihin oli korkea ja ahdistus tietotekniikkaa kohtaan matala, sekä silloin kuin asenne vanhene-

mista kohtaan oli positiivinen. Wright (2000) esittää tutkimuksessaan, joka koski senioreiden tietokonevälikkeistä sosiaalista tukea ja verkostoja, että senioreilla internetissä oleva tuttavaverkosto on huomattavasti suurempi, kuin sosiaalista tukea internetissä tarjoava verkosto. Aktiivinen kanssakäyminen tietokonevälikkeisiin sosiaalisiin verkostoihin ennusti alemmaa koettua stressitasoa elämää kohtaan.

6 TUTKIMUKSIA AIKUISKOULUTUKSEEN OSALLISTUMISESTA

Tässä luvussa esitellään ikääntyneelle väestölle tyypillisiä esimerkkejä aikuiskoulutukseen osallistumisesta. Lisäksi esitellään lyhyesti sisäisen ja ulkoisen motivaation käsitteet sekä julkisen palvelun motivaatioteoria.

6.1 Seniori oppijana

Naumanen ja Tukiainen (2007) ovat tutkineet Joroisissa toimivaa senioreiden ATK-kurssia. Tutkimuksessaan he selvittivät, että seniorit tarvitsevat oppimisessaan enemmän aikaa, kuin nuoremmat. Heille täytyy määrittää selkeästi rakennettu kokonaisuus ja ohjeistus. Seniorit ovat kuitenkin usein innokkaita oppimaan ja heillä on siihen tarvittava kapasiteetti.

Myöhemmässä tutkimuksessaan Naumanen ja Tukiainen (2009a; 2009b) selvittivät senioreiden kursseille osallistumisen syitä ja he saivat tuloksekseen, että seniorit arvostavat henkilökohtaista lähiopetusta ja heillä on tarve pysyä mukana nyky-yhteiskunnassa. Lisäksi senioreiden oppimista motivoi nuorempaa sukupolvea edustava tuttavapiiri ja asioiden uutuus. Seniorit oppivat mieluiten taitoja ja asioita, jotka ovat käytännöllisiä ja sovellettavissa jokapäiväiseen elämään. He arvostavat oppimisen sosiaalista ulottuvuutta kuten vertaistutorointia.

Eläkkeelle siirtyminen on oppimisen uusi ulottuvuus. Työstä luopumisessa ja eläkkeelle siirtymisessä on kyse työyhteisön menetyksestä (Vaara 2000). Tästä syystä monet eläkkeelle jäävät kokevat jopa hylätyksi tulemisen tunteita, kun joutuvat luopumaan tutusta työyhteisöstä ja totutusta elämänrytmistä.

Hervonen (1999) on todennut henkisen vireyden olevan yhteydessä oppimiseen. Hervosen mukaan oppimistilanteen sisällöllä ei ole vireystilan ylläpitämisen kannalta yhtä suurta merkitystä kuin oppi-

mistilanteen älyllisellä haasteella. Hervonen esittää, että elinikäinen oppiminen on välttämätöntä henkisen vireystilan ylläpitämiseksi.

Brookfield (1986, 6) esittää että aiempi koulutustausta ennustaa tulevaa kouluttautumista aikuisiällä. Vaikka Brookfieldin mukaan tilastollista merkitsevyyttä ilmeneekin, on tärkeää huomioida se sosiaalinen konteksti, jossa yksilö toimii. Pitkänen (2000) esittää, että aikuisopiskelu ennakoii eläkeiän oppinnollisia harrastuksia. Ihmiset, jotka ovat aikuisiällään opiskelleet muodossa tai toisessa, jatkavat opintojaan eläkkeelle siirryttäessään. Kuten koko aikuisväestön keskuudessa, myös eläkeikäisten keskuudessa naiset osallistuvat erilaisten organisaatioiden järjestämiin tilaisuuksiin miehiä enemmän. Miesten opiskelu on useimmin enemmän itsenäisempää.

6.2 Motivaatiosta

Tässä tutkimuksessa en näe tarpeellisenä motivaatioteorioiden syvempää analyysiä, sillä moniulotteisen käsitteen hallitseminen ja erityisesti tulkinta ei tämän oppinnäytetyön kannalta ole olennaista. Siitä johtuen tämän tutkimuksen kannalta olennaista on tietää sisäisen ja ulkoisen motivaation luokittelu. Myöhempiä pohdintaa ajatellen esittelen myös lyhyesti julkisen palvelumotivaation teorian.

Yleensä motivaatiolla tarkoitetaan voimaa, joka saa meidät pyrkimään kohti jotain tavoitetta. Perinteisesti motivaatio jaetaan sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon. Yksinkertaistettuna sisäisellä motivaatiolla tarkoitetaan niitä asioita, joita itse haluaa. Ulkoisella motivaatiolla tarkoitetaan niitä asioita, joita muut haluavat. Sisäisessä motivaatiossa toiminnan keskeisenä motivaattorina toiminta itse on palkitsevaa. Ulkoisessa motivaatiossa toiminnan säätelyssä ovat myös palkkiot ja rangaistukset. Ulkoinen ja sisäinen motivaatio eivät ole pysyviä ilmiöitä, sillä aluksi ulkoisen motivaation synnyttämä toiminta saattaa muuttua itsessä palkitsevaksi, eli sisäiseksi motivaatioksi. Vastaavasti alunperin sisäinen motivaation synnyttämä toiminta saattaa liiallisten rangaistusten pelossa muodostua ulkoisen motivaation aikaansaamaksi. (Ryan & Deci, 2000; Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2004, 203.) Teknologia voi monelle olla oppimisen kannalta ratkaiseva sisäisen motivaation lähde. Tieto- ja viestintäteknologia voi tukea sisäistä motivaatiota, sillä teknologian avulla voidaan luoda ympäristö, joka kannustaa tutkivaan työkentelyyn. (Järvelä, S., Häkkinen, P. & Lehtinen, E. 2006, 61–63)

Le Grand (2003) esittelee teoksessaan *Motivation, agency, and public policy: of knights and knaves, pawns and queens* julkisen palvelun altruistisen motivaatioteorian, jota hän vertaa entisaikojen ritareihin. Hän on tutkinut Englannissa julkisen sektorin työntekijöiden työn motivaattoreita. Hän kysyy ovatko julkisella sektorilla työskentelevät ritareita, jotka ovat kiinnostuneet yleisen hyvän tuottamisesta vai oman edun tavoittelijoita. Le Grand toteaa, että nykyisellään julkisen sektorin työntekijöiden edut ja palkkaus, vaikuttaa kumpia työntekijöitä alalle hakeutuu. Le Grand argumentoi, että voittoa tuottamattomat yhdistykset voivat olla ratkaisu julkisen palvelun tuottamisen ongelmiin. Yhdistykset eivät pyri tuottamaan voittoa osakkailleen, joten he pyrkivät hyödyntämään tietotaitoaan julkisen palvelun nimissä. Esimerkiksi tutkimuksen kohteena oleva Mukanetti on syntynyt tarpeesta tuottaa palvelua senioreille vapaaehtoisvoimin.

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

7.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksessa on neljä pääongelmaa ja yksi alaongelma.

1. Millaisia käsityksiä vertaistuuoreilla on hyvästä vertaistuuorista?

2. Millaiseksi vertaistuuorit kokevat omat TVT-taitonsa?

Miten vertaistuuorit käyttävät internetiä?

3. Millaisia syitä vertaistuuorit näkevät Mukanetin toimintaan osallistumisessa?

4. Millaisia näkemyksiä vertaistuuoreilla on Mukanetin toiminnan merkityksestä ja toiminnan tulevaisuuden haasteista?

Kysymys hyvän tuutorin ominaisuuksista pyrkii etsimään vastauksia Mukanetin kysymykseen tuutorikoulutuksen kehittämisestä. Tuutorien TVT-taitojen käsitykset auttavat Mukanettia toiminnassaan löytämään niitä aihealueita, joissa tuutorit kokevat omat taitonsa heikommiksi. Vertaistuuorien näkemykset toimintaan osallistumisesta auttaa Mukanettia löytämään niitä asioita, joilla uusia tuutoreita voidaan rekrytoida toimintaan ja mitkä ovat heidän toimintansa merkittäviä osa-alueita tuutoreiden näkökulmasta. Viimeinen kysymys toiminnan merkityksestä ja sen tulevaisuudesta pyrkii helpottaa Mukanettia hahmottamaan tulevaisuuden haasteita toiminnassaan.

7.2 Aineistonkeruu

Perusjoukkona tutkimuksessa oli Mukanetin vertaistuutorit, aktiivisia vertaistuutoreita oli tutkimuksen tekohetkellä 58 kappaletta. Perusjoukon määrittelyssä päätin ottaa tutkittavaksi koko Mukanetin tuutoriyhteisön, sillä yhteisö oli jo valmiiksi kooltaan pieni ja ikäryhmältään rajattu. Tutkimuksessa olen kiinnostunut tuutoreiden todellisuudesta ja siitä, kuinka he näkevät oman toimintansa.

Tutkimuksen aineistonkeruu oli kaksivaiheinen. Ensimmäisessä vaiheessa keräsin aineiston sähköisellä lomakkeella. Sähköinen lomake toteutettiin Tampereen yliopiston tarjoamalla e-lomake-palvelulla. Aineiston keräämisessä avusti Mukanetin toiminnanjohtaja, joka välitti osallistumiskutsun tutkittaville. Tutkimukseen osallistumiskutsu lähetettiin kaikille Mukanetti ry:n vertaistuutoreille sähköpostitse, jossa mukana oli linkki kyselylomakkeeseen. Vastauksia kyselyyn tuli 46 kappaletta, joten vastausprosentti ja tutkimuksen otantasuhde kyselyn suhteen oli 79,3%

Kaikista kyselyyn vastanneista valitsin haastatteluun 6 vertaistutoria. Valintaperusteena oli tutoreiden mukanaolovuodet toiminnassa ja sukupuoli. Valintaperusteena käytin ennakko-olettamusta, että eri ajan toiminnassa mukana olleilla olisi, erilaisia näkemyksiä toiminnan kehittämiseksi, sillä pitkään toiminnassa mukana olleiden voi olla haastavaa nähdä vaihtoehtoja toiminnan toteuttamiseksi. Haastateltaviksi valitsin 2 toiminnassa pitkään mukana ollutta, kaksi muutaman vuoden mukana olleen sekä 2 juuri toiminnan aloittanutta. Haastateltaviksi valitsin miehiä 3 ja naisia 3. Aikataulutin haastattelut kahden viikon aikajaksolle. Valitettavasti yksi valitsemani haastateltava, ei ollut saanut haastattelukutsuaani, enkä aikataulullisten ongelmien takia järjestänyt uutta haastatteluaikaa. Lopulliseksi haastateltavien lukumääräksi tuli siis 5 haastattelua, joista 2 miestä ja 3 naista.

7.3 Aineiston analyysimenetelmät

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusongelma ei välttämättä ole täydellisesti määritelty vielä tutkimuksen alussa. Tutkimusongelma määreytyy yleensä koko tutkimuksen ajan. Kiviniemi (2001) Puhuukin tutkimuksen johtoajatuksista ja johtolangoista sekä työhypoteeseista.

Laadullisen tutkimuksen tekemisessä tutkimusongelman rajaaminen on välttämätöntä. Kaikkea kiinnostavaa, johon tutkimuksen edetessä ei pysty sisällyttämään tutkimukseen. Keskeistä olisi löytää sellaisia ideoita, joihin nojaten tutkimuksellisia ratkaisuja voi tehdä. (Kiviniemi 2001.)

Aineiston analyysi on käytännössä aineiston uudelleen lukemista lukuisia kertoja. Analyysin aikana aineistoa tulee luokitella, vertailla, tulkita. Aineistoa voidaan muokata teoreettisiksi käsitteiksi tai sitä voidaan tulkita erilaisten teoreettisten käsitteiden kautta. (Rantala 2001,92.) Kiviniemen (2001) mukaan laadullisessa tutkimuksessa onkin kyse tutkittavan ilmiön käsitteellistämistä.

Laadullisen aineiston analyysiin on monta tapaa. Esimerkkinä käytän Rantalan (2001, 92-93) menetelmää aineiston analyysiin. Rantalan mukaan aineiston analyysi voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa aineisto jäsennetään. Se koodataan jollain arkielämän käsitteillä, abstrakteilla tai teoreettisilla käsitteillä. Luokittelu on pohjana tekstin systemaattiselle vertailulle. Toisessa vaiheessa luotuja luokkia vertaillaan keskenään. Luokkien erottelu tapahtuu vertailemalla niitä keskenään joidenkin ominaisuuksien suhteen. Apuna erittelyn tekemisessä käytetään apuna tutkimuksen teoreettista kirjallisuutta. Kolmannessa vaiheessa luokitukset, tyypit ja käsitteet määritellään lopullisesti edellisessä vaiheessa tehdyn vertailun perusteella. Uusista määrytyksistä voi muodostua uudelleen muotoillun teorian perusta, joihin tutkimuksen tulokset voidaan tiivistää. Samaan johtopäätökseen on päätenyt myös Kiviniemi (2001), jonka mukaan aineiston analyysin tärkeimpänä tavoitteena olisi löytää keskeisiä ydinkategorioita, jotka kuvaavat kohdetta ja joiden vaaraan rakennetaan tutkimustulosten analyysi.

Kiviniemi (2001, 68-69) esittää laadullisen tutkimuksen olevan aineistolähtöistä ja, että tutkimus on myös aina luonteeltaan prosessorientoitunutta, koska aineistonkeruun väline on inhimillinen. Tällöin aineistoon liittyvät näkökulmat ja tulkinnat kehittyvät tutkijan tietoisuudessa vähitellen tutkimuksen edetessä. Tämänkaltainen lähestymistapa edellyttää tutkijalta, tietoisuutta omasta kehitymisestään ja valmiuksistaan muuttaa linjauksiaan. Prosessorientoituneessa tutkimuksessa on kyse tutkimuksen ymmärtämisestä oppimisprosessina.

Muunsin haastatteluaineiston paremmin käsiteltäväksi litteroimalla haastattelut sanatarkasti. Litteroinnin jälkeen luin haastattelut lävitse useaan kertaan ja etsin haastatteluista yhtenäisiä teemoja. Teoreettinen viitekehys ohjasi aineiston analyysiäni. Analyysissä erittelin haastatteluista viisi esille nousutta teemaa: tuutorin taidot, osallistumisen motiivit, Mukanetti organisaationa, tulevaisuuden haasteet ja tuutorin ominaisuudet. Tarkastelin näitä esille nousseita teemoja suhteessa teoreettiseen viitekehykseen, jonka olin hankkinut.

7.4 Kyselylomake

Suunnittelin kyselylomakkeen ennen teoreettisen viitekehyksen varmistumista, joten sen pääasiallinen tehtävä oli aineiston kuvaileminen. Kyselylomakkeen tarkoituksena oli kerätä taustatieto vastaajista. Kyselylomake koostui viidestä osa-alueesta. (Liite 1) Ensimmäisessä vaiheessa selvitettiin vastaajien taustatiedot kuten ikä, sukupuoli ja koulutustausta. Koulutustaustan määrittämisessä täytyi ottaa huomioon vastaajien ikärakenne ja koulutusjärjestelmän muutokset. Pyrin luomaan luokituksen, josta kaikki vastaajat löytäisivät omaa koulutustaan vastaavan vaihtoehdon. Lisäksi kysyttiin heidän viimeisintä ammattinimikettään ja sitä kauan he ovat olleet Mukanetin toiminnassa mukana.

Toinen osa-alue koostui tutkittavien tieto- ja viestintäteknologisten taitojen kartoittamisesta. Lomakkeessa kysyttiin millaisia elektronisia laitteita tutkittavilla on käytössään ja kuinka paljon he käyttävät tietokonetta viikossa. Lisäksi tutkittavia pyydettiin arvioimaan omia taitojaan eri tieto- ja viestintäteknologian osa-alueisen suhteen neliportaisella asteikolla. Taitojen osa-alueet on valittu Mukanetin ohjausryhmän kanssa ja Tietoyhteiskunnan kehittämis ry:n Tietokoneen ajokorttitutkimuksen osa-alueita soveltaen (ks. TIEKE 2010). Neliportainen asteikko jaotteli neljä osaamistasoa, jotka olivat: kokematon, aloittelija, omatoiminen käyttäjä ja edistynyt. Jaottelin nämä neljä osaamistasoa siten, että tutkittavat voivat verrata itseään muihin vertaisiin ja oppimisverkostoon. Aiemmin esitetyn Brookfieldin (1986) teorian mukaan vertaisiin suhteutettu oppimisen arviointi tarjoaa helposti arvioitavissa olevan mittarin niille, jotta rakentavat asiantuntijuuttaan informaaleissa konteksteissa.

Muuttujan asteikko on järjestysasteikollinen. Valitsin asteikoksi järjestysasteikollisen muuttujan, koska järjestysasteikollisesta muuttajasta on mahdollista laskea yksinkertaisia tunnuslukuja (Nummenmaa 2004).

Viimeisen osa-alueen kysymys koski internetin käyttötarkoituksia. Käyttötarkoitukset on poimittu Tilastokeskuksen (2010) teettämästä Tieto- ja viestintäteknikan käyttö -tutkimuksesta, jotta tulokset olisivat vertailukelpoisia muuhun ikäryhmään nähden. Kuten Wright (2000) ja Cody, Dunn, Hoppin & Wendt (1999) totesivat, internetin käytöllä oli vaikutusta asenteeseen vanhenemista kohtaan. Lisäksi oli mielekästä selvittää kuinka vertaistuutorit käyttävät internetiä suhteessa muuhun eläkeikäiseen väestöön.

Kyselylomakkeen kolmas osa-alue koostui Mukanetin tuutoritoimintaan liittyvistä kysymyksistä. Ensimmäiseksi kysyttiin mikä oli saanut tutkittavan osallistumaan Mukanetin toimintaan. Vastausvaihtoehdot koostuivat valmiiksi annetuista ehdotuksista, jotka olivat suunniteltu yhdessä Mukanetin ohjausryhmän kanssa. Valmiiksi määritellyt vastausvaihtoehdot valittiin, koska avoimien kysymyksien analyysi olisi ollut hankalaa. Avoimet kysymykset hylättiin sillä kerätty tieto haluttiin tilastoitavaan muotoon. Valmiiksi annetut vaihtoehdot ohjaavat vastaajia tiettyyn suuntaan, joten täysin objektiivisia johtopäätöksiä osiosta saatujen tulosten perusteella ei voida tehdä. Viimeinen kysymys koski tuutorin ominaisuuksia. Tutkittavilta kysyttiin tärkeimpiä tuutorin ominaisuuksia. Ominaisuuksien lista oli suunniteltu yhteistyössä ohjausryhmän kanssa. Tutkittavien tuli valita listasta neljä mielestään tärkeintä ominaisuutta. Viimeisenä vaihtoehtona oli avoin sarake, johon vastaaja sai lisätä oman vaihtoehtonsa listan ulkopuolelta. Kyselylomakkeen lopussa oli tyhjä tekstikenttä vapaata kommenttia varten. Asenteiden ja mielipiteiden mittaamisessa yhden adjektiivin tärkeä tai ei tärkeä luokitus ei kuitenkaan kerro riittävästi tutkittavan mielipiteestä. Tutkimus olisi voitu toteuttaa esimerkiksi käyttämällä väittämiä, joihin tutkittavan olisi pitänyt vastata Likertin asteikolla, jolloin tuloksista olisi saatu myös mitattavaan muotoon saatavaa aineistoa. (KvantiMotv 2007; Ruotio 2007.) Tämä jäi toteuttamatta, koska en ottanut sitä suunnitteluvaiheessa huomioon.

Varsinaisen lomakkeen jälkeen tutkittavien oli mahdollista jättää yhteystietonsa, mikäli he olivat vapaaehtoisia osallistumaan jatkohaastatteluun.

Analyysivaiheessa korkein koulutusasteikko koodattiin uudeksi muuttujaksi, jossa koulutustaso oli jaettu kuuteen tasoon. Uudelleen koodattu aineisto vastaa paremmin nykyistä mallia. 1= Ei koulutusta,

2= Ensimmäinen aste, 3= Toinen aste, 4=Alempi korkeakoulututkinto, 5=ylemmpi korkeakoulututkinto, 6=jatkokoulutettu. Lisäksi syntymävuosi-muuttuja koodattiin ikä muuttujaksi, jotta vertailu olisi helpompaa. Kyselylomake löytyy liitteestä 1.

7.5 Haastattelut

Toteutin haastattelut teemahaastatteluina, jossa pääpaino on toimintaan osallistumisen motiiveissa, sekä tuutoritoiminnan kuvaamisessa. Teemahaastattelulla pyrin keskustelunomaiseen tilanteeseen tutoreiden kanssa, jossa asiat ennalta mietityt kysymykset käydään lävitse vapaassa järjestyksessä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Valitsin haastattelumuodoksi teemahaastattelun siitä syystä, että en halunnut etukäteen sulkea näkökulmaa vaan toivoin, että haastattelussa esiin tulevat asiat auttaisivat minua suuntaamaan näkökulman uudelleen. Haastattelujen teemat olivat kaikille haastateltaville samat, mutta järjestys, sekä sanamuodot vaihtelivat haastattelusta toiseen. Kuitenkaan missään osa-alueessa ei ollut niin spesifejä kysymysrakenteita, että haastattelut olisivat olleet strukturoituja.

Haastattelut pidettiin MukaSurffin tiloissa, joissa sijaitsee myös Mukanetin toimisto. Valitsin haastattelupaikaksi MukaSurffin, koska se oli kaikille haastateltaville ennestään tuttu, sekä koin, että haastattelu olisi hyvä pitää paikassa joka herättää haastateltavissa toimintaan liittyviä mielikuvia. Yksi haastattelu toteutettiin kahvilassa toisella puolen kaupunkia haastateltavan aikatauluista johtuen.

Äänitin haastattelut digitaaliseen muotoon ja tein haastattelun kuluessa muistiinpanoja analyysivaiheen helpottamiseksi. Itse haastattelutilanteet olivat rentoja tapahtumia, joissa välillä käytiin vapaata keskustelua ajankohtaisista aiheista, joten pyrkimykseni keskustelunomaiseen tilanteeseen onnistui paremmin kuin hyvin.

Haastattelujen päätarkoitus oli kuvata syitä miksi tuutorit olivat lähteneet toimintaan mukaan ja mikä saa heidät jatkamaan toiminnassa. Ensimmäinen teema käsitteli tuutorin käytännön toimintaa Mukanetissä. Teemassa selvitettiin millaisessa Mukanetin toiminnassa tuutori on mukana. Toinen teema oli tuutoritoimintaan osallistumisen motiivien selvittäminen. Kolmas teema oli tuutorin käytännön ohjaustoiminta, jossa pyysin tuutoria kertomaan edellisestä käytännön opastustilanteesta. Neljäs teema käsitteli tuutorin ominaisuuksia ja roolia. Lisäksi pyysin tuutoreita avaamaan kyselylomakkeeseen antamia vastauksia tuutorin ominaisuuksista. Viides teema käsitteli tuutorin taitoja ja oppimiskoke-

muksia. Kuudes ja viimeinen teema käsitteli Mukanetin tulevaisuutta ja sen haasteita ja mahdollisia ratkaisumalleja. Itselleen merkittävien tapausten kautta tutkittavat saivat äänen, jolla tuoda esiin oman toimintansa merkityksellisyyttä.

Jos halutaan tutkia ihmisen käsityksiä, tulee tutkijan myös miettiä ennen aineiston keräämistä millaisissa tilanteissa käsitykset tulevat esille ja millaisia ne ovat luonteeltaan. (Moilanen & Rähä 2001.) Valitsin yhdeksi teemaksi käytännön tuutorin ohjaustoiminta, jossa tuutori kertoi omin sanoin kokemuksistaan ohjaustoiminnassa. Toivoin tällä tavoin voivani paremmin tulkita tuutorin toiminnalleen antamiin merkityksiä, sillä ne todennäköisimmin ilmenevät käytännön todellisuudessa kerrottaessa.

7.6 Tutkimuksen aikataulu

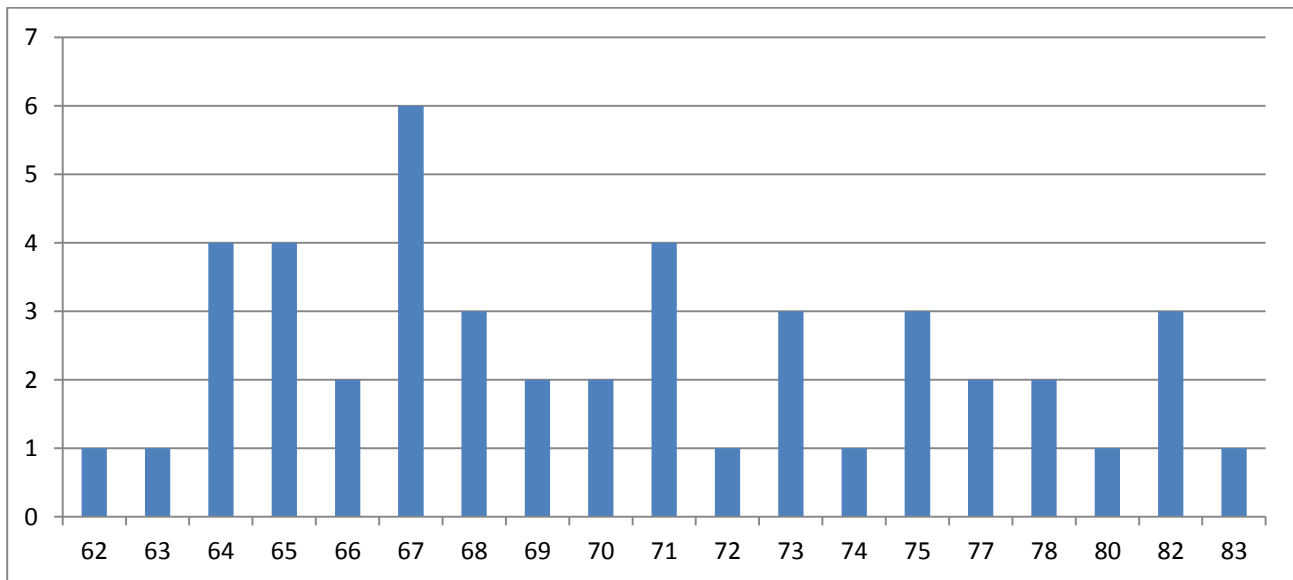
Tutkimuksen suunnittelu alkoi lokakuussa 2010, jolloin vastasin sähköpostilistalle tulleeeseen ilmoitukseen, jossa etsittiin Mukanetille opinnäytetyöntekijää aiheena vertaistuutorointi. Mukanetin puolelta tutkimukseni tueksi muodostettiin kolmihenkinen ryhmä, johon kuului Mukanetin toiminnanjohtaja, puheenjohtaja ja hallituksen jäsen. Ryhmä avusti minua tutkimuksen teossa, aineiston hankinnassa ja suunnittelussa. Tein alustavan tutkimussuunnitelman tammikuussa 2011, johon olin kerännyt alustavaa tieteellistä viitekehystä.

Tutkimuksen näkökulmaa ja tutkimuskysymyksiä muokattiin yhdessä Mukanetin projektiryhmän kanssa muotoon, joka paremmin vastaa Mukanetin tarpeita. Helmikuun ja maaliskuun käytin tutkimuksen valmisteluun ja kyselylomakkeen suunnitteluun. Kyselylomakkeen aineisto kerättiin huhtikuussa. Aineiston keräämisen jälkeen tein lomakkeelle alustavan analyysin, jonka perusteella valitsin haastateltavat. Haastattelut toteutettiin toukokuussa 2011 kahden viikon aikana. Kesäkuussa aloitin haastatteluaineiston analysoinnin, litteroinnin ja tutkimusraportin kirjoittamisen. Aineiston ja analyysiä ja tieteellisen viitekehysten laajentumista, tapahtui koko kirjoittamisprosessin ajan.

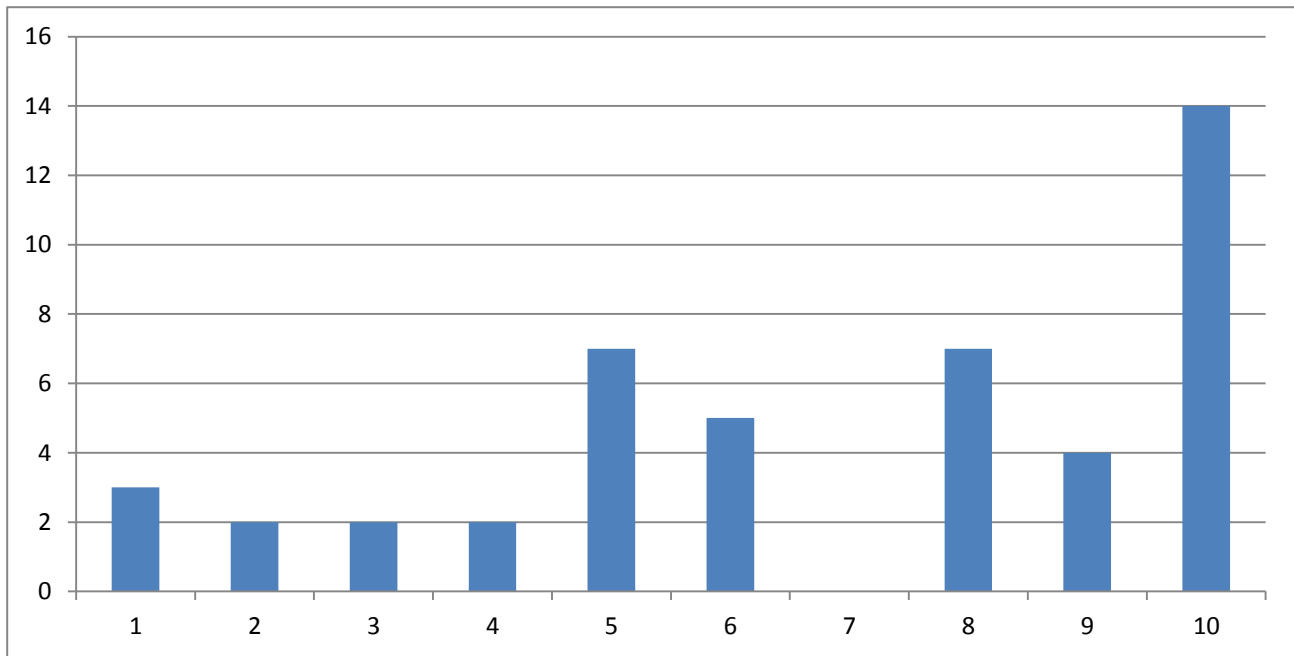
8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

8.1 Aineiston kuvaus

Kyselylomakkeella saatiin kerättyä vastaukset 46 tutkittavalta. Vastanneista 36 oli naisia ja 10 miehiä. Vastanneiden ikäjakauma oli 83-62 vuotta ja keskiarvo 70 vuotta (kuvio 3). Vastaajista 14 oli ollut toiminnassa mukana alusta asti ja kolme oli ensimmäistä vuottaan toiminnassa mukana. 15 prosenttia vastaajista oli ollut toiminnassa mukana 1-3 vuotta, 45 prosenttia vastaajista on ollut toiminnassa 4-8 vuotta ja 40 prosenttia on ollut toiminnassa 9-10 vuotta (kuvio 4). Jakaumasta huomataan, että uusien tuutoreiden määrä on huomattavan pieni verrattuna kymmenen vuotta toiminnassa mukana olleisiin.

Kuvio 3 Vastanneiden ikäjakauma

Kuvio 4 Toiminnassa mukanaolovuodet

Tuutoreiden ikärakenne nousi esiin kaikissa haastatteluissa.

Tarvittas lisää tuutoreita, meillä on paljo semmosia, jotka on ollu jo kymmenen vuotta aktiivisena. Osa niistä on sanonu, et ei enää jaksa, et on pikkuhiljaa siirtymässä sivuun. (Haastateltava 4)

Aika paljon semmosta väkee, jotka on ollu 10 vuotta kun lähti liikkeelle. (Haastateltava 3)

Se on tosin siit on lähteny paljon pois ja nyt on tullu sitte joitakin lisää. Se on vaan kutistunu ja kutistunu. (Haastateltava 2)

Vastaajista 21 olivat suorittaneet korkeakoulututkinnon tai vastaavan, joista 9 oli alempaa ammattikorkeakoulututkintoa vastaava koulutus, 5 vastaajista on suorittanut yliopistossa alemman korkeakoulutut-

kinnon, maistereita tai diplomi-insinöörejä vastaajien joukossa oli 7. Ylioppilastutkinnon oli korkeimmaksi koulutukseen ilmoittanut kaksi vastaajaa. 11 vastaajan korkein koulutus oli ammatillinen erikoistutkinto kuten teknikko tai merkonomi. Ammatillinen perustutkinto oli korkein kahdella vastaajalla. Lukion tai oppikoulun korkeimmaksi koulutukseen ilmoitti kuusi vastaajaa, neljä vastaajaa ilmoitti korkeimmaksi koulutukseksi kansakoulun.

Mut kyllä mä oon oppinu paljon ja ku mä oon aina hirveesti käyny kursseja ja koulutusta, niin se on mulle niin luontasta se on niinku semmonen (Haastateltava 4)

Haastateltavien toimenkuvat Mukanetissä kattoivat kaikki Mukanetin toiminnan osa-alueet. Monella haastateltavalla oli useita vastuualueita Mukanetin toiminnassa.

8.2 Näkemyksiä tuutorin roolista

Haastattelujen perusteella selvisi millaisia näkemyksiä tuutoreilla on vertaistuutorin tehtävästä ja roolista. Moni toiminnassa nyt mukana oleva tuutori ei ollut ennen Mukanetin toimintaan osallistumista ikinä käyttänyt tietokonetta.

Moni meidän tuutoreist on alottanu siitä et ne on käyny pelkopojs-kurssin ensin ja oppinu sit lisää ja ruvennut sit tuutoriks (Haastateltava 4)

Haastateltavien mukaan vertaistuutori ei ole opettaja, eikä tee asioita valmiiksi opastettavan puolesta. Taidoiltaan vertaistuutorin ei tarvitse olla tietotekniikan ammattilainen eikä häneltä odoteta syvää tietotekniikan osaamista.

Me ollaan aika lailla alottelijoita kaikki, jotka meillä on tuutoreina. (Haastateltava 4)

	N	
Osaa asettua ohjattavan asemaan	27	59 %
Osaa selittää asiat yksinkertaisesti	20	43 %
Ystävällinen	19	41 %
Kärsivällinen	19	41 %
Ymmärtää erilaisia ihmisiä ja oppimistapoja	13	28 %
Rauhallinen	12	26 %
Avulias	8	17 %
Osaa neuvoa	8	17 %
Käyttää itse tietotekniikkaa	8	17 %
Auttavainen	7	15 %
Huumorintajuinen	7	15 %
Hienotunteinen	6	13 %
Nopea tilannetaju	6	13 %
Innostava	5	11 %
Luotettava	4	9 %
Hyvä kuuntelemaan	4	9 %
Hyvä ihmistuntemus	3	7 %
Johdonmukainen	3	7 %
Iloinen	2	4 %
Asiantunteva	1	2 %
Luotettava	1	2 %
Oma-aloitteinen	0	0 %
Optimistinen	0	0 %

Taulukko 1

Taulukkoon 1 on kerätty kaikki valittavissa olleet ominaisuudet ja niiden frekvenssit ja prosentuaaliset osuudet. Kyselylomakkeella saatujen tulosten perusteella tärkeimmiksi tuutorin ominaisuudeksi oli valittu: ”Osaa asettua ohjattavan asemaan” 59% vastanneista sekä ”osaa selittää asiat yksinkertaisesti” 43% vastanneista. Lisäksi tuutorin tulisi olla ystävällinen ja kärsivällinen. 41% Ohjattavan asemaan asettuminen näkyy selkeimmin verrattaessa tuutorin ohjausta ohjattavan omiin lapsiin tai lapsenlapsiin. Kaikissa haastatteluissa tuli ilmi, että yleinen ongelma nuoremmalta sukupolvelta saadussa ohjauksessa on yhteisen rytmin puuttuminen.

Viimeksi eilen tuli, tää rouva, jonka konetta käytettiin sano, että kyllä hälle tota noin lapset on tän neuvonut, mutta niillä on niin kiire, että ne ei vie sitä loppuun saakka, vaan ne näyttää suitsait ja lähtee. Että eihän hän sillä tavalla voi sitä oppia, et siinä se tulee juuri tämä, et se on tosi usein esiintyvä tarina, useilla opastettavilla, että kyllä nuoriso sen osaa, mutta ei ole aikaa eikä malttia opettaa sitä. Eikä usko sitä että äidin taikka isän hoksottimet olis

niin paljon laantunut, että vaatii enemmän aikaa. (Haastateltava 5)

Negatiivisista tuutorointikokemuksista kysyttäessä lähes kaikissa haastatteluissa mainittiin, että tuutorin tulee pysyä kärsivällisenä, eikä provosoitua vaikka asiakas kiihtyisi.

Sitten mä oon ajatellu, että eihän mulla oo tässä penniäkään liossa, että mitä aihetta mulla kiihtyä, että mä oon. Tärkeetä on että asiakas saa tietonsa, eikä hätäänny siitä, että mä hätäänny. (Haastateltava 5)

Osaa selittää asiat yksinkertaisesti nähtiin haastatteluissa olennaisena tuutorin taitona. Olennaista on, että ohjaaja ymmärtää asiat itse ja osaa selittää ne tavalla, jota ohjattava ymmärtää. Jokaisessa haastattelussa nousi esiin myös kannustamisen merkitys koko ohjausprosessin ajan. Asioiden selittäminen yksinkertaisesti ja ohjattavan asemaan asettuminen vahvistaa Vuohelaisen (2011) käsitystä siitä, että vertaisohjaaja jakaa tietyn maailman ohjattavan kanssa. Tulokset vahvistavat Brookfieldin (1986) teoriaa siitä, että asiat täytyy selittää tavalla jota oppija ymmärtää tai toiminta lopetetaan.

Siinä onkin just se vaaraa, että itte kuvittelee selittävänsä yksinkertaisesti, mutta se saattaa siltikin olla monimutkaista vastaajalle ja sillonhan on kannustettava kysymään, että kysy kysy ja ainakin tarkistaa, että menikö perille. (Haastateltava 5)

No just se että tota, kirjottaa just sellaset ohjeet, et neuvoo sillä tavalla, et mä uskon et se ihminen tarvii, se ohjeitten kirjoittaminen, kyllä se täytyy olla se ohje niin, et nyt mä painan tosta napista ja nyt mä painan tosta napista, että tota mä ainakin kuvittelen, et jos mä en ite osais yhtään. konetta käyttää, ni mä haluisin sellaset ohjeet. (Haastateltava 4)

Tuutorin innostava asenne ja innostus yhdistyksen toimintaan nousi esiin haastatteluissa. Ohjausprosessin aikana innostava tuutori pyrkii synnyttämään kipinän ohjattavassa ja auttaa häntä ottamaan itse seuraavan askeleen ja ehkä ryhtymään itse tuutoriksi.

Tänne on tultu näyttämään paikkoja ja ohjattu kursseille ja sekin innostus on niille tarttunu ku kerrotaan, kun kerrotaan minkälainen paikka tää on ja ihan totta on ollu ja tänne saatu. (Haastateltava 1)

Haastatteluissa ilmeni tuutoreiden halu auttaa asiakasta löytämään ratkaisu heidän ongelmiin ja ongelmat nähtiin samalla oppimistilanteena itse tuutorille. Tuutorin innostava asenne ja halu auttaa asiakasta löytämään ratkaisu heidän ongelmiinsa tukee Thomasin (2010) käsitystä oppimisen fasilitaattorista, joka tukee oppijaa prosessin aikana ja auttaa löytämään ratkaisun ongelmiin yhdessä ohjattavan kanssa.

Et vaikka tossa nyt puhutaan vertaistuutoroinnista niin tota, mut kyllä on sit semmostakin sattunu, et itekin siinä oppii tehdessään. (Haastateltava 4)

Se varmaan tulee siinä pikkuhiljaa täs koko ajan niinku kaiken oppimises, ettei sitä välttämättä niinku ees huomaa. ,(Haastateltava 4)

Haastateltavat eivät nähneet itseään opettajina vaan lähinnä oppimisen apuna, joka pystyy asettumaan ohjattavan asemaan. Brookfieldin (1983) määritelmän oppimisen fasilitaattorilla on samoja piirteitä. Haastattelussa kuitenkin ilmeni, että tuutorit pyrkivät välttämään opettajan roolia, mutta todellisuudessa heidät nähdään joissain tilanteissa opettajina. Opetustilanne koetaan molemminpuolisena oppimistilanteena.

Kyllä ne ehkä vähän aattelee, et tulee niinku opettaja ku sinne menee. Että on sovittu ta-paaminen ja menee sinne tota kyllä ne ehkä tosiaan ajattelee silleen et se on niinku opettaja joka tulee. (Haastateltava 4)

Haastattelun perusteella kurssituutoreiden rooli ohjaustilanteessa on olla sellainen apu, jota on helppo lähestyä häiritsemättä muuta opetusta. Saman roolin tuutoreille antoi jo Lancaster, jota esiteltiin vertaisohjauksen historiaa käsittelevässä luvussa. Samoista syistä Foule aikanaan otti vertaistuutoroinnin soveltamisen mukaan omaan opetusohjelmaansa (Dabkowski 2006). Brookfieldin (1986) tehokkaan käytännön kuuteen periaatteeseen kuului luoda sellainen oppimisen ilmapiiri, jossa osallistujan ei tar-

vitse nolostua. Jos osallistuja nolostuu tai kokee, että hänen taitojaan ei arvosteta, hän ei todennäköisesti kykene omaksumaan tietoa samalla tavalla. Myös Smith (1982) esittää, että aikuiset oppivat parhaiten silloin kun ilmapiiri ei ole uhkaava ja se antaa tukea kokeilulle. Tämä tukee myös Vygotskin (1983) lähikehityksen vyöhykkeellä toimimisen teoriaa.

Se on tosiaan silleen, että jos ei opastettava uskalla kysyä niin, mutta useimmiten nää kyllä kyllä uskaltaa, tai ei uskalluksesta vaan, että huomaa kysyä. Tää on hyvää vieriovetusta, ettei tarvi koko luokan edessä kysyä vaan voi siinä ihan vaan tosta vaan näytäs ny. (Haastateltava 5)

Haastattelujen ja kyselylomakkeen perusteella voidaan muodostaa Mukanetin vertaistuutoreiden näkemys tuutorin roolista ja tehtävästä: Tuutori osaa asettua ohjattavan asemaan ja selittää asiat ymmärrettävällä tavalla. Hyvä tuutori on ystävällinen ja pitää malttinsa kaikissa tilanteissa. Tuutori kannustaa oppijaa ottamaan seuraavan askeleen tietotekniikan parissa. Tärkeämpää, kuin olla tietotekniikan ammattilainen on esittää asiat riittävän selkeästi, ymmärrettävästi ja rauhallisella tahdilla, jotta ohjattava pysyy mukana. Tuutori myös itse oppii toiminnan tuloksena. Tuutori on helposti lähestyttävä ilman itsensä nolaamisen kynnyksiä.

Mattilan tulokset vuodelta 2005 päättyivät samankaltaisiin johtopäätöksiin tuutorin roolista. Myös Mattilan tulokset viittaavat siihen, että tuutorit pyrkivät toimimaan opetustilanteessa ohjaajan roolissa vaikka käytännön tilanne muistuttaa opettajan roolia.

8.3 Tuutorin taidot ja internetin käyttö

Tutkittavilta kysyttiin mihin kaikkeen he käyttävät internetiä. Jokainen vastaaja kertoi käyttävänsä internetiä sähköpostin lähettämiseen ja vastaanottoon. 97% (n=45) vastaajista käyttää internetiä pankkiasioiden hoitamiseen. 91% (n= 42) vastaajista ilmoitti lukevansa verkkolehtien tai televisiokanavien internetsivuja sekä etsivänsä tietoa tavoitteenaan oppiminen tai oman tietämyksen lisääminen. 6,5% vastanneista kertoi käyttävänsä internetiä verkko-opiskeluun tai chattaamisen. Ainoastaan yksi vastaaja kertoi kommentoivansa verkkolehtien ja televisiokanavien uutisia.

Mukanetin vertaistuutoreiden internetin käyttöä verrattaessa Suomen viralliseen tilastoon vuodelta 2010, huomataan, että internetin käytön laajuus on muuhun eläkeväestöön huomattavasti laajempaa ja aktiivisempaa. Virallisen tilaston mukaan eläkeläisistä vain 39% käyttää internetiä sähköpostin lähettämiseen ja vastaanottoon, kun vastaava luku tuutoreiden keskuudessa oli 100%. Pankkiasioita koko maan eläkeläisistä kuitenkin hoitaa internetissä 42%, tuutoreilla vastaava luku oli 97%. 9% Koko eläkeläisväestöstä oli rekisteröitynyt jonkun yhteisöpalvelun jäseneksi. Mukanetin tuutoreilla vastaava luku oli 21%. Luvut eivät ole kuitenkaan suoraan verrannolliset, sillä aineistonkeruumenetelmät ja kysymykset eroavat suomen virallisiin tilastoihin verrattuna.

*ettiä sieltä tietoo maailmalta ja netistä mitä siellä on mihinkin vaivaan ja lääkitykseen.
(Haastateltava 1)*

Haastatteluissa ilmeni, että Mukanetin tuutorit ovat hyvin tietoisia omista taidoistaan ja he pystyivät reflektoimaan omia tietojaan ja taitojaan.

Niikun tuo yks kouluttaja [Nimi poistettu] sanoi just että mitä enemmän tän kans peuhaa, sitä enemmän huomaa kuinka paljon on vajautta tietoudessa. (Haastateltava 5)

Apuahan sitä tarvii hakee ilman muuta moneen moneen paikkaan vielä. (Haastateltava 1)

Pyrittäessä selvittämään millaiseksi vertaistuutorit kokevat omat tietotekniset taitonsa eri tietotekniikan osa-alueisiin nähden. Parhaiten tuutorit kokivat hallitsevansa sähköpostin käytön. Edistyneeksi käyttäjäksi itsensä sähköpostin suhteen määritteli 67 % käyttäjistä ja omatoimisiksi käyttäjiksi 33%. Lisäksi hyviksi taitonsa tutkittavat kokivat internet-hakukoneiden käytössä (edistynyt 39%, omatoiminen 59% ja kokematon 2%) ja tietokoneen oheislaitteiden hallinnassa (edistynyt 28%, omatoiminen käyttäjä 72% ja aloittelija 7%). Heikoimminkin tuutorit kokivat hallitsevansa sosiaalisen median palvelut (edistynyt 4,3%, omatoiminen käyttäjä 33%, aloittelija 22%, kokematon 41%). Koska tutkimuksen perusjoukko on Mukanetin vertaistuutorit ja kyselyn otanta oli 79% perusjousta, voidaan laskea tilastollisia testejä joita voidaan luotettavasti yleistää koko perusjoukkoon.

Taulukossa 2 on koottu tuutoreiden vastaukset koskien heidän arviotaan kyvyistään eri tietotekniikan osa-alueiden suhteen. Luvut ovat frekvenssejä.

Millaiseksi koet taitotasosi seuraavien osa-alueiden suhteen?	Koke- maton	Aloitteli- ja	Omatoiminen käyttäjä	Edistyny t
Tietokoneen oheislaitteet (skanneri, tulostin, nettikamera):		3	33	10
Tietokoneen komponentit (emolevy, virtalähde, prosessori, näyttönojoin, kiintolevy, RAM-muisti):	12	11	19	4
Windows-käyttöjärjestelmä:	2	2	30	12
Internethakukoneet (esim.Google, Yahoo):	1		27	18
Sähköpostin lähetys ja vastaanotto:			15	31
Osaan lähettää ja vastaanottaa sähköpostin liitetiedostoja:			15	31
Ohjelmien asennus ja päivitys:	2	11	20	13
Käyttöjärjestelmän asennus:	15	11	15	5
Kuvankäsittely esim. Photoshop:	5	19	16	6
Tekstinkäsittely esim. Word:		1	32	13
Esitysgrafiikka esim. PowerPoint:	4	17	19	6
Taulukkolaskenta esim. Excel:	5	13	19	9
Sosiaalisen median palvelut esim. Facebook:	19	10	15	2
Tietoturvan ylläpito:	4	5	24	13

Taulukko 2

Seuraavaksi esittelen tarkemmat tunnusluvut yksittäisten taitojen suhteen ja tutkin eroavatko taidot miesten ja naisten välillä. Miesten ja naisten välisen koetun taitotason eron testaamiseen käytetään Mann Whitney'n u-testiä. Mann Whitney'n U-testi on parametriton testi ja sitä käytetään koska muuttujien jakaumat ovat vinoja sekä järjestysasteikollisia. Epäparametristen testien etuna on, että ne eivät odota aineiston olevan normaalijakautunut, eikä jatkuva. (Nummenmaa 2004.)

Tietokoneen oheislaitteet. Yleisesti tuutorit kokivat taitonsa tietokoneen oheislaitteiden suhteen hyväksi. Miehet ($Md= 3,00$, $n=10$) kokevat itsensä, yhtä taitavaksi tietokoneen oheislaitteiden suhteen, kuin naiset ($Md=3,00$, $n=36$). Tilastollisesta eroa tietokoneen oheislaitteiden koetun taitotason suhteen ei siis ole. $U = 168,500$, $Z=-,389$ $p=,697$ $Md=2\%$ tuutoreista koki taitotasonsa olevan edistynyt, 72% kokivat olevansa omatoimisia käyttäjiä ja vain 7% kokivat olevansa aloittelijoita. Kaikissa haastatteluissa nousi esiin haastateltavien vahva osaaminen tietokoneen erilaisten oheislaitteiden käytöstä.

Mulla on ollu jo useempi tietokone ennen ku mä tän alotin, mulla on ollu skannerit ja tulostimet ja kännyt.(Haastateltava 4)

Tietokoneen komponentit. Miehet (Md =3,00, n=10) kokivat taitonsa tietokoneen komponenttien suhteen hieman paremmiksi kuin naiset(Md=2,00 n=36). Tilastollisesti merkittävää eroa ei kuitenkaan ilmennyt miesten ja naisten suhteen. $U=153,000$, $Z= -,759$, $p= ,448$. 41% tuutoreista koki taitonsa tietokoneen komponenttien suhteen omatoimiseksi käyttäjäksi, 9% edistyneiksi, 24% aloittelijoiksi ja 26% kokemattomiksi. Kolme haastateltavaa esitti kiinnostuksensa tietokoneen komponenttien toimintaan ja tietokoneiden toimintaperiaatteen ymmärtämiseen.

Kyllä mun on hakusessa se ihan noin ei voi tota kattoo, niinku pöytäkoneessa, mitä siellä on sisällä. Se on vähän niinku hakusessa, että mitä siellä on. Että en mä osais kotituutorina, niin en lähtis kenenkään muistia lisään tai muuta semmosta. (Haastateltava 2)

Windows käyttöjärjestelmä. Miehet (Md=3, n=10) ja naiset (Md=3, n=36) kokivat taitonsa keskimäärin yhtä hyväksi tietokoneen käyttöjärjestelmän suhteen. 26% tuutoreista kokivat olevansa edistyneitä käyttäjiä Windows käyttöjärjestelmän suhteen ja 65% omatoimisia käyttäjiä. Haastattelussa nousi esiin tutkittavien Windows-käyttöjärjestelmäosaaminen.

[Puhuttaessa muiden käyttöjärjestelmien ongelmista] Sillon vaan sanotaan, että ei niinkun kuulu meidän reviirille tämä, että windows on se järjestelmä (Haastateltava 5)

Internet-hakukoneet. Miehet (Md= 3, n=10) ja naiset (Md=3, n=36) kokivat taitonsa keskimäärin yhtä hyväksi internet-hakukoneiden suhteen. 98 % käyttäjistä koki olevansa omatoimisia käyttäjiä internet-hakukoneiden suhteen. Haastatteluissa ilmeni, että internet-hakukoneet olivat tuutoreille tuttuja.

Tota tottakai semmonen google on hyvä hakukone hakee näitä asioita. Mitä tulee milloinkin, päivittäin sitä tulee melkein jotain jota pitää käydä kurkistaan.(Haastateltava 1)

Sähköpostin lähetys ja vastaanotto. Tuutoriyhteisö kokee hallitsevansa sähköpostin käytön hyvin, sillä 67% vastanneista ilmoitti olevansa edistyneitä sähköpostin käyttäjiä ja 33% omatoimisia käyttäjiä. Miesten (Md=4, n=10) ja naisten (Md=4, n=36) välillä ei ollut eroavaisuutta sähköpostin taitojen kokeemisessa. Tuutoreiden välinen informointi tapahtuu suurelta osin sähköpostin välityksellä. Sähköpostia pidettiin yleisesti haastatteluissa vertaistutorin perustyövälineenä ja siihen liittyviä opastustilanteita tulee toiminnassa vastaan usein.

No tietty se on tää sähköposti, että lapsiin saahaan tua maailmalla yhteyttä sähköpostilla, että sitähan se on. Sitten oli ennen nää sähköpostiasiat, että oli monenlaista sähköpostia. Nyttän tää Gmail on sellanen, mitä on perustettu ihmisille ja ne on kyllä tykänny.(Haastateltava 1)

Ohjelmien asennus ja päivitys. Ohjelmiston asennuksen ja päivitykseen liittyvien taitojen kohdalla ei ole eroa miesten ja naisten kokemien taitojen välillä. 28% Tuutoreista pitää taitojaan ohjelmiston asennuksessa ja päivityksissä edistyneinä ja 43% prosenttia kokevat olevansa omatoimisen käyttäjän tasolla. Ohjelmien asentaminen ja päivittäminen on yleinen vertaistutorin työssä kohtaama ongelma. Mikä ilmenee myös haastatteluaineistossa.

Niin sitten oli tossa kun kävin oli wordistä kyse kans kai niin olin sit ladattiin vaan sieltä, sillä oli kuvake pöydällä, mutta ei ollu sitä ohjelmaa. Laitettiin levy vaan ja puoli tuntia siinä sitten meni, se oli puolituntia. Et se on hyvin erilaista. (Haastateltava 2)

Käyttäjärjestelmän asennus. Miehet (Md=2,5, n=10) hallitsevansa käyttäjärjestelmän asennuksen hieman paremmin kuin naiset (Md=2 n=36). Ero ei kuitenkaan ole tilastollisesti merkittävä. $U=146,000$, $Z = -,946$, $p= ,344$. 11% Vastanneista kokee omat taitonsa edistyneeksi, 33% omatoimisiksi käyttäjiksi, 24% aloittelijoiksi ja 33% vastanneista ilmoittaa olevansa kokematon käyttäjärjestelmän asennuksen suhteen.

Kuvankäsittely. Naiset (Md= 2,5, n=36) kokevat olevansa hieman parempia kuvankäsittelyssä kuin miehet (Md=2, n=10). Tilastollisesti merkitsevää eroavaisuutta miesten ja naisten välillä ei kuitenkaan ilmene. $U=141,000$, $Z=-1,104$ ja $p=,269$. 13% tuutoreista kokee olevansa edistyneitä kuvankäsittelijöitä, 35% omatoimisia käyttäjiä, 41% aloittelijoita ja 11% kokemattomia kuvankäsittelijöitä. Haastattelujen perusteella selvisi, että kuvankäsittelyä opetetaan vertaistuutoreille järjestettävillä kursseilla.

Mä olin kuvankäsittelykursilla ja ne on kaikki siis mitä opin ensimmäiset kokemukset, mutta kun en pelkää sitä, ja on kiinnostunu, ni oon oppinu sitä sun toista. (Haastateltava 2)

Suurin osa vastanneista koki omat tekstinkäsittelytaitonsa hyväksi. 70% vastanneista koki taitonsa olevan omatoimisen käyttäjän tasolla, 28 kokivat olevansa edistyneitä tekstinkäsittelytaidoiltaan ja vain 2% koki olevansa aloittelija. Kukaan tuutoreista ei ollut kokematon tekstinkäsittelijä. Miehet ja naiset kokivat taitonsa tekstinkäsittelyn suhteen yhtä hyväksi. Haastateltavien mukaan useilla tuutoreilla tekstinkäsittely oli ensimmäinen kosketus tietotekniikkaan.

Mulla on ensimmäiset tietokoneet tullu 1986, sillohan ne oli vaan tekstinkäsittelylaitteita ja kontrollijuttuja. (Haastateltava 3)

Esitysgrafiikka. Naiset (Md=3,00, n=36) kokivat hallitsevansa esitysgrafiikan hieman paremmin kuin miehet (Md=2,5 n 10). Miesten ja naisten välillä ei kuitenkaan ole tilastollisesti merkitsevää eroa suhteessa esitysgrafiikan koettuihin taitoihin $U= 161,500$ $Z= -,526$ $p= ,599$. 9% tuutoreista vastasi olevansa kokematon esitysgrafiikan käyttäjä, 37% vastasi olevansa aloittelijoita, 41% omatoimisia käyttäjiä ja 13% koki taitonsa edistyneeksi. Haastateltavien mukaan esitysgrafiikka on tuttua aiemmilta tuutorikursseilta, mutta sen käyttö on arkielämässä aika vähäistä.

Mutta siinähan on se piirre sitten kun jotain on käyttämättä, niin sä periaatteessa tiedät sen, mutta se on sitte kaivettava esiin se niinku sanoin, vaikka powerpointin käyttö, en mä nyt suoralta kädeltä, että hakemalla hakee. (Haastateltava 5)

Taulukkolaskenta. Miehet (Md=3, n=10) ja naiset (Md=3, n=10) kokivat taitonsa taulukkolaskennan suhteen keskimäärin yhtä hyväksi. 20% vastaajista koki omat taulukkolaskenta taitonsa edistyneiksi, 41% koki olevansa omatoimisia käyttäjiä, 28% aloittelijoita ja 11% koki olevansa kokemattomia taulukkolaskennassa. moodi 3 mean 2,7 keskihajonta ,916 Usealla haastateltavalla taulukkolaskentaohjelmistot ovat osa jokapäiväistä elämää. Toisilla taulukkolaskenta on tuttu jo työelämästä, mutta toiset ovat oppineet sen käytön vasta tuutoritoimintaan osallistuttuaan. Osalle haastateltavista taulukkolaskenta oli henkilökohtaisen talouden kirjaamisväline, joka ilmenee seuraavasta sitaatista.

No sitten tietysti omat jutut, on mukavia, kun on excelin käytönkin jotenkin saanu hanksaan, niin pitäähän niitä budjettia laittaa sinne ja seurata pörssikehitystä, panna päivittäin ylös, että nyt on tullu pientä nousua ja nyt on menny alaspäin. Tää on hauskoja vaikei ne meikäläiselle nyt muuta, ku se on helkkarin mielenkiintosta. Eihän se taloudellisesti paljon mitään. (Haastateltava 1)

Sosiaalisen median palvelut. Tuutoreista vain 4% kokee omat taitonsa sosiaalisen median suhteen edistyneiksi, 33% prosenttia kokee olevansa omatoiminen sosiaalisen median käyttäjä, 22% kokee olevansa aloittelijoita ja 41% on kokemattomia sosiaalisen median käyttäjiä. Miesten (Md=2, n=10) ja naisten (Md=2, n=10) välillä ei ilmennyt eroavaisuuksia sosiaalisen median vastauksien suhteen. Sosiaalinen media aiheutti myös kaikissa haastateltavissa epäluuloisuutta ja sen käytön tarpeellisuutta senioreille kyseenalaistettiin. Sosiaalinen media oli tuttu käsite kaikille haastateltaville ja monet haastateltavissa olivat sosiaalista mediaa käyttäneetkin, mutta pitivät sitä enemmän nuoremman ikäluokan palveluna. Tämä vahvistaa Isomursun (2010) käsitystä, että sosiaalisen median sovellukset suunnitellaan useimmin nuorille käyttäjille, joka saattaa olla osasyynä, miksi vanhukset suhtautuvat kielteisesti sosiaaliseen mediaan. Esimerkiksi Facebookista eräs haastateltava kertoo näin.

Facebook on semmonen, että en oo ees kirjautunut, muutamat opastettavat haluavat siitä tietoo. Sen verran tiedän kuinka kirjautudaan ja kuinka siellä toimitaan. Sehän on tarpeen mukaan. Muutamat opastettavat on sanonut että heidän pitäis facebookkiin, koska lapset käyttää. (Haastateltava 5)

Tietoturvan ylläpito. Miesten ja naisten välillä ei ole tilastollista eroavaisuutta suhteessa tietoturvan ylläpitoon koetusta osaamisesta. Yleisesti tietoturvan ylläpito hallitaan hyvin 28% kokee olevansa edistyneitä käyttäjiä, 52% omatoimisia käyttäjiä, 11% aloittelijoita ja 9% kokemattomia. Kaikkien haastateltavien mukaan tietoturvan ylläpito kuuluu vertaistuutorin perustaitoihin. Tuutorit joutuvat usein ratkaisemaan asiakkaiden ongelmia tietoturvan kanssa.

Mä en pysty syvällisempiä ongelmia selvittään mä pystyn siivoon koneen, imuroimaan ohjelman virustorjunnan ja tämmöset hoitaan ja tota tiltit hoitaan, mut varsinaiset tommoset syvät ongelmat ei ja mä en oikeen jaksa siihen perehtyä. (Haastateltava 4)

Yhteenvedoa tuutorien taidoista. Mukanetin tuutorit käyttävät internetiä kaikilla osa-alueilla enemmän verrattuna koko Suomen eläkeläisiin (Suomen virallinen tilasto 2010). Tarkempi listaus internetin käytötavoista löytyy liitteestä 2, jossa käyttötavat on listattu lisäksi sukupuolen mukaan.

Yleisesti Mukanetin vertaistuutorit kokevat taitonsa tietotekniikan eri osa-alueiden suhteen hyväksi. Ikä ei korreloinut minkään osa-alueen kanssa, joten voidaan sanoa, että Mukanetin vertaistuutorin iällä ei ole yhteyttä hänen kokemiinsa taitoihin. Myöskään formaalin koulutuksen tasolla ei ollut vaikutusta koettuun taitotasoon. Miesten ja naisten eroista saadut tulokset ovat ristiriidassa aiemman tutkimuksen mukaan, jossa Karavidas, Lim & Katsikas (2004) totesivat, että naiset osoittaisivat vähemmän tietämystä tietotekniikan suhteen. Tässä tutkimuksessa ei missään osa-alueessa ollut tilastollisesti merkittävää eroa miesten ja naisten välillä. Tulosten eroa ei voida selittää millään yksittäisellä tekijällä. Yksi mahdollinen syy saattaisi olla naisten aktiivisempi osallistuminen vapaaehtoistoimintaan Suomessa. Erityisen kiinnostavaa tuloksissa on sosiaalisen median alhainen koettu taitotaso. Sosiaalinen median ei koeta palvelevan iäkkäämpää väestöä. Kuitenkin uutisointi ja yhteydenpitokanavat siirtyvät enemmän sosiaaliseen mediaan. Olisi kiinnostavaa selvittää mitkä tekijät vaikuttavat sosiaalisen median vähäiseen käyttöön.

Prosentuaaliset osuudet jokaisen osa-alueen suhteen on kuvattu Liitteessä 3. Haastattelujen perusteella vertaistuutorit olivat kiinnostuneita kehittämään omia tietoteknisiä taitojaan, edelleen ja näkivät uuden oppimisen innostavana kokemuksena. Tulokset tukevat Brookfieldin (1986) teoriaa itseohjautuvuudesta, jossa keskeistä on oppijan omat koulutukselliset tavoitteet ja mielekkään itsearviointimenetelmän

luominen. Vahvistusta saa myös Simpsonin (1980) aikuisten oppimisen piirteet, eli autonomia oman oppimisensa suuntaamisessa ja kokemusten käyttäminen oppimisen tukena.

8.4 Tuutoritoiminnan mielekkyys

Suosituimmaksi syyksi lähteä mukaan vertaistuutoritoimintaan tukittavilla oli halu pysyä ajan tasalla tietotekniikassa. Puolet vastaajista ilmoitti kiinnostuksen vapaaehtoistoimintaan syyksi lähteä mukaan Mukanetin toimintaan. 70% vastaajista ilmoitti toimintaan osallistumisen syyksi mielekästä tekemistä eläkkeellä ja 57% ilmoitti olevansa kiinnostunut tietotekniikasta. (Taulukko 3)

Halu pysyä ajan tasalla tietotekniikassa	37	80 %
Mielekästä tekemistä eläkkeellä	32	70 %
Mukanetin kurssin välityksellä	28	61 %
Halu työskennellä erilaisten ihmisten kanssa	27	59 %
Kiinnostus tietotekniikkaan	26	57 %
Kiinnostus vapaaehtoistoimintaan	23	50 %
Halu jakaa osaamistaan	23	50 %
Yhteisöön kuuluminen	18	39 %
Kiinnostus vapaaehtoistyöhön	17	37 %
Halu auttaa	16	35 %
Ystävä ehdotti	12	26 %
Ulos kotoa	7	15 %

Taulukko 3

Kyselylomakkeen ulkopuolelta useassa haastattelussa nousi esiin velvollisuus tehdä jotain yhteisen hyvän eteen, samalla tuutorit kokevat auttamisen iloa ja oppivat. Irfayea (2008) esitti velvollisuuden olevan tärkeä motivaation lähde sekä oppimiseen, että työntekoon. Samaa tukee myös Smithin (1982) näkemys siitä, että aikuiset oppivat parhaiten, kun heillä on velvollisuuden tunne siitä, mitä heidän tulee osata.

Kyllä, että mä kun mä jäin eläkkeelle mä tota mietin että se on vähän niiku jokaisen velvollisuus tehdä jotain toistenkin hyväks -- ja kun mä oon aina ollu vähän tietokone, tietotekniikkafani, niin tota tää tuntu jotenkin ihan silleen olevan tosi semonne et voi antaa ja saada. (Haastateltava 4)

Kaikissa haastatteluissa selkeänä vertaistuutoritoiminnan motivaationa ilmeni halu pysyä ajan tasalla tietotekniikassa. Kyselylomakkeen ulkopuolelta haastatteluissa esiinnoussut toiminnan syy oli pitää itsensä virkeänä. Lähes kaikissa haastatteluissa nousi esiin, että tietotekniikka on haastateltavien mielestä loistava harrastus aivojen aktivointiin eläkeiässä. Haastattelun tulokset saavat vahvistusta Hervosen (1999) saamiin tuloksiin elinikäisen oppimisen vaikutuksesta vireystilaan. Tietotekniikassa mukana pysymisen halulla voidaan nähdä yhteyttä yhteiskunnassa mukana pysymisen haluun, sillä tietotekniikka on pysyvästi läsnä yhteiskunnassa. Virkeänä pysymisen tukee aiemmin esitettyä Siitosen (1999) määritelmää voimaantumisesta.

Kyllähän ihmisiä mun mielestä tommonen, tietokonejutut pitää ihmisen virkeenä, kun sanotaan, että ristisanat ja kaikki tämmöset, niin kyllä kone on monin verroin. Mutta sitten kun rupee mielenkiinto asioihin häilyyn, niin alkaa loppu oleen kuolema lähellä. (Haastateltava 2)

Tietoteknisen kiinnostuksen merkitys vaihteli haastateltavien kesken. 57 % kyselylomakkeeseen vastaajista ilmoitti kiinnostuksen tietotekniikkaan olevan syynä osallistua toimintaan. Vapaaehtoistyön merkitys korostui myös kaikissa haastatteluissa. Kaikille haastateltaville vapaaehtoistyö oli olennainen osa toiminnan mielekkyyttä.

Varmaan kaikki on sellasia, että ne ei oo varmaan pelkän tän teknologian takia mukana tässä vaan on muitakin syitä. (Haastateltava 5)

mulla ei oo niinku muuta motivaatioo olla tän tietokoneen kanssa, se musta niin kauheen rakastettava muuten oo vaan se vaan että sä oot niinkun sillä tavalla mukana että tiedät että missä mennään (Haastateltava 3)

Haastatteluissa nousi esille auttamiseen liittyvän onnistumisen ja ilon tunteet. Toiminta on tuutoreille mielekästä silloin, kun he saavat asiakkailta tyytyväistä palautetta. Kannustava palaute auttaa tuutoreita jatkamaan toiminnassa. (Vrt. Le Grand 2003)

ja vapahtonen työ, se antaa samalla ittellemme semmosia mukavia tuntemuksia, kun pystyy jossain jotakin auttaan vähän, semmonenkin on kyllä monta kertaa tullu niin kovasti kiitoksia, että se on kannustanu, että niin.(Haastateltava 1)

Jotkut haastateltavista nauttivat erilaisten ongelmien ratkaisemisesta, ongelman ratkeaminen tuottaa mielihyvää ja samalla tuutori oppii myös itse.

*Ongelman ratkasu on juuri se ja joskus käy vielä silleen, et se ei ratkee sillä istumalla ja se muhii vielä pari yötäkin ja sitten ku se ratkee, niin sen suurempi riemu on se sitten. - -
Mutta kyllä varmaan kahenlaista väkeen on toiset tykkää siitä sosiaalisesta puolesta toiset tykkää ongelmista.(Haastateltava 5)*

Kaikissa haastatteluissa korostui kuitenkin, että toiminnan täytyy olla itselle merkitsevää ja mielenkiintoista. Kaikille tietotekniikan parissa toiminen ei ole tuutoritoimintaan osallistumisen tärkein syy.

Uudet vertaistuutorit osallistuvat toimintaan usein toisen vertaistuutorin välityksellä. Toimintaan lähdetään mukaan myös Mukanetin Pelko pois -kurssien välityksellä, joilla kurssituutorit ovat keskeisessä asemassa. Pelko pois -kursseilla pyritään voimaantumiseen osallistujat itsenäisiksi tietokoneen käyttäjiksi. Kurssin käyminen rohkaisee osallistujia ottamaan osaa muuhun Mukanetin toimintaan. (vrt. Norton 2001; Deese-Roberts & Keating, 2000.)

Moni meidän tuutoreist on alottanu siitä et ne on käyny pelkopois-kurssin ensin ja oppinu sit lisää ja ruvennut sit tuutoriks (Haastateltava 4)

Yhteenveto. Kyselylomakkeen perusteella tärkein syy lähteä mukaan Mukanetin toimintaan on halu pysyä ajan tasalla tietotekniikassa, sekä mielekästä tekemistä eläkkeellä. Myös haastatteluaineisto tukee

kyselylomakkeen avulla kerättyä aineistoa. Haastattelujen perusteella, monille vertaistutoreille Mukanetin toiminta ja tietotekniikkaharrastus on tapa pysyä virkeänä. Kaikissa haastatteluissa korostui myös vapaaehtoistoiminnan mielekkyys ja auttamisen ilo. Tärkeänä asiana pidettiin, että toiminta on itselle mielekästä. Tuloksien perusteella voidaan sanoa, että Mukanetin tuutorit ovat pääosin sisäisesti motivoituneita tuutoritoiminnassa. Ulkoisena motiivina nähtiin eläkkeellä olevan velvollisuus yhteiskunnassa mukana olemiseen. Haastattelujen tulokset vahvistavat, myös Mattilan (2005) tuloksia toimintaan osallistumisen motiiveista. Mattila totesi myös, että tärkeimpiä motiiveja oli omien tietoteknisten taitojen ylläpitäminen ja kartuttaminen, harrastustoiminnallisuus, ikäihmisten motivointi tietotekniikan harrastukseen ja pyrkimys jatkuvaan itsensä kehittämiseen. Toiminnan osallistumisen motiivit eivät ole muuttuneet vuodesta 2005.

8.5 Mukanetti-yhteisö

Mukanetin toiminta vastaa Brookfieldin (1986, 147) aiemmin esitettyä määritelmää aikuiskasvatuksen toimialasta. Toiminta perustuu yhteistoiminnalle muiden tuutorien kanssa, jossa pyritään kehittämään omaa toimintaa ja hankkimaan uusia tietoja sekä taitoja.

vapaaehtoistyöhön sitoutumiseen vaikuttaa yhteisön henki paljon! Pitää olla kivaa ja opiaikin ja auttaa samalla (Kyselylomakkeen vastaus)

Haastattelujen analyysin yhteydessä nousi useassa tapauksessa esille tuutoreiden arvostus omaa organisaatiotaan kohtaan ja merkitys, jonka tuutorit asettavat omalle työlleen. Haastatteluissa nousi esiin Mukanetin yhteiskunnassa mukana pitävä vaikutus ja rooli vieraantumisen ehkäisyssä. Brookfield (2005) pitää aikuiskasvatuksen tärkeimpänä estää aikuisväestön vieraantuminen yhteiskunnasta. Haastatteluissa nousi esiin yleisempi pelko eläkeläisväestön vieraantumisesta yhteiskunnasta, koska heidän tieto- ja viestintäteknologiset taitonsa eivät vastaa yhteiskunnan vaatimuksia. Työelämässä hankitut taidot eivät palvele käytännön arkielämän tarpeita. (vrt. Selwyn 2004.)

Tuutorijoukko semmonen yhteisö, mikä ku jää eläkkeellekin niin monet jää yksin. (Haastateltava 2)

kuinka tärkeä tää tietotekniikka on sille kaverille. Hän on aikanaan työsssänsä sitä ite käyttäny, mut se on erilaista tietysti siinä pakkityössä, et pankkien ohjelmia. -- Oikeestaan semmonen ehkä. Et henkilönä ehkä. Mut se kuinka merkittävää tää työ on ja hän mistään muualta sais apua, jossei mukanettia olis. (Haastateltava 4)

Haastatteluista ilmeni Mukanetin yhteisön olevan tuutoreille tärkeä informaation lähde. Tuutoriverkosto voidaan nähdä Brookfieldin (1986) määrittämänä oppimisverkosto, joka toimii tukiverkkona ja informaatiopankkina muille tuutoreille. Itseohjautuville oppijoille vertaiset ovat informaation lähde ja he toimivat oppimisen vahvistajina ja taitomalleina (Brookfield, 1986). Haastattelujen perusteella Mukanetin yhteisö pystyy tarjoamaan tuutoreille mahdollisuuden reflektioon.

Mukavaa, että täällä on tämmönen asiasta tietävä yhteisö, missä jos jotakin uupuu, niin sä vaan kysyt kaverilta neuvoa, et siellä olio vähän niinkun yksinäinen susi, että se ei ollu niin tota sitä tietoo ympärillä, kun täällä. (Haastateltava 5)

Sehän tän koko vapaaehtoistoiminnan idea, ainakin minulla on, että tuntee olevansa yhteiskunnassa mukana ja osittain vielä hyödyllinenkin. (Haastateltava 5)

Sen takia minäkin näen mielekkäänä, kun ei oo kaupallista toimintaa, niin ei oo niin vastuullista, että on varaa erehtyä, siksi tuntuu todella vapaaehtoiselta, kun tulee joku paikka, niin voi todellakin sanoa, että tämä ei multa täällä kertaa onnistu, vaan otan selvää ja kerroon sitten myöhemmin. (Haastateltava 5)

Kaikissa haastatteluissa ilmeni tarve Mukanetin toiminnalle ja halu toiminnan kehittämiseen. Haastateltavista kaikki osoittivat kiinnostuksensa Mukanetin toiminnassa jatkamiseen. Kuitenkin haastatteluissa nousi esiin tarve uusien toimintamallien kehittämiseksi, jotta toiminta pystyisi paremmin vastaamaan

tarpeeseen. Freiren (1972) kehittämä pedagoginen malli pyrkii juuri tarpeesta lähtevän toimintaan, jota kehitetään kriittisen reflektoinnin ja tutkimuksen kautta. Tämä tutkimus on osa tätä sykliä. Haastattelussa nousi esiin organisaation halu kehittyä.

Onhan opettajatkin ihan alkuajoista lähtien, kun kehitti näitä kursseja ja opettaja alkuun oli uusia ihan niinku tutoritkin, jokainen on huomannut, että nyt vois viedä vähän tohon suuntaan, että tätä kaivataan ja et ihan siitä materiaalista, mitä kursseilla on nähdään, että mitä kaipaa. (Haastateltava 1)

Haastatteluissa tuutorit nostivat esille suurimmaksi haasteeksi vapaaehtoisten vertaistuutoreiden määrän vähenemisen, sekä rahoituksen jatkumisen. Jokaisessa haastattelussa nousi esille rahoituksen jatkumisen tarve toiminnan jatkamiseksi.

Se on sen tyyppistä vapaaehtoistyötä, että siinä on tota se ei oo niinku tää viimeinen tuutorikurssi järjestettiin, että se ei ollu niinku itsestään selvää että sinne on kauheesti halukkaita kaikessa kun toiminta alkaa, on paljon innostavaa ja innostuneita ihmisiä, mutta kuinka saada uusia ihmisiä tekeemään sitä vapaaehtoistyötä, että se on aika moinen haaste. (Haastateltava 3)

Selwyn (2004) mukaan yksi mahdollisuus senioreiden TVT-taitojen kehittämiseksi olisi muuttaa ajattelumaailma päinvastaiseksi. Sen sijaan että muutetaan seniorit käyttämään TVT, pyritään siihen, että seniorit itse olisivat mukana muuttamassa TVT:n käyttöä helpommaksi, houkuttelevammaksi ja kiinnostavammaksi vaihtoehdoksi senioreille. Suurin este Selwyn mielestä tuntuu olevan, että yritykset eivät halua lähteä kehittävään palveluun, jotka on muotoiltu senioreiden kiinnostusten ja tarpeiden mukaan, kunnes valmis online kuluttajakunta olisi olemassa. Tuutorit kokevat seniorit kasvavana asiakasryhmänä tieto- ja viestintäteknologian alalla. Suomen virallisen väestöennusteen mukaan yli 65-vuotiaiden osuus Suomen väestöstä tulee kasvamaan viisi prosenttiyksikköä kymmenessä vuodessa. Haastatteluissa nousi esiin senioreiden potentiaali asiakaskuntana, sekä senioreiden erityistarpeet tieto- ja viestintäteknologiaa suunniteltaessa.

*“sais niinku Nokian kehittään semmosen senioripuhelimen tai jonkun vaan ihan tämmösen niinku tietokoneen perusohjelmanki, joka vois olla vaikka Linux pohjanen sellanen yksinkertasempi ja tota jotain senioritietokonetta on mutta ei se ainakaan toistaseks oo saavut-
tanu mitään, mut puhelimessa ei oo ei se tota se dorokaan siinä on senioreille isot näp-
päimet ja isot numerot, mut se on aika sekava ja sit näytössä on aika pienet logot ja täm-
möstä. Kyl siä niinku Suomessa ja koko Euroopassa on mieletön määrä senioreita, jolla on
tarvetta, niin niin, vois kuvitella, et olis sellanen kohderyhmä olemassa, jolle kannatais ke-
hittää omat laitteet.”(Haastateltava 4)*

Yhteenvetoa. Mukanetin vertaistuutorit näkevät oman toimintansa vieraantumista ehkäisevänä toimintana. Mukanetin yhteisö on monelle vertaistuutorille merkittävä yhteisö, jossa mukana oleminen on tuutoreille tärkeää. Toiminnan suurimmaksi haasteeksi tuutorit esittävät ikääntyvää vertaistuutoriväestöä. Uusien vertaistuutorien hankkiminen toimintaan ja senioreiden tavoittaminen koetaan ongelmalliseksi. Haastattelussa yhdeksi syyksi miksi senioreita ei tavoiteta, esitettiin kontaktointikanavien puutteellisuus. Ratkaisumallia ongelmaan kenelläkään haastateltavista ei ollut suoranaisesti tarjota. Ongelmalliseksi koettiin myös rahoituksen saaminen. Rahoituksen jatkuvuuden tarve esiintyi kaikissa haastatteluissa. Tuutorit kokivat, että Mukanetin toiminnan täytyy kehittyä vastamaan tulevaisuudessa esiin nouseviin haasteisiin, joita ovat erityisesti ikääntyvä väestö ja eläkkeelle siirtyvien muuttuneisiin TVT-koulutustarpeisiin vastaaminen. Vahvuuksina tuutorit pitävät Mukanetin asiantuntevaa yhteisöä, jonka puoleen voi turvautua ongelmatilanteissa. Tuutorit näkevät seniorit kasvavana käyttäjäryhmänä, joiden tarpeet tulisi ottaa huomioon uusia palveluja ja teknologioita suunniteltaessa.

9 DISKUSSIO

9.1 Tutkimuksen luotettavuuden arviointia

Minulla ei ollut aikaisempaa tietoa yhdistyksen toiminnasta, joten minulla ei ollut ennalta muodostettuja mielikuvia tai käsityksiä, jotka vaikuttaisivat jollain tapaa työskentelyyn. Ennen tutkimuksen aineistonkeruuta ja kyselylomakkeen suunnittelua tutustuin Mukanetin toimintaan historiikin ja internetsivujen välityksellä. Vierailin myös useita kertoja Mukanetin toimitiloissa. Varsinaista havainnointia en tutkimuksen aikana suorittanut. Ennen aineiston keräämistä esittäydyin tuutorijoukolle pikkujoulutaapaamisessa, jossa kerroin heille tutkimukseni aiheen.

Aiemmin mainitsemani ulkopuolinen näkökulma ja merkityksien löytäminen tuutorien todellisuudessa saattaa aiheuttaa virhetulkintoja. Haastatteluissa pyysin tutkittavia selittämään käsitteitä, joita he pitivät merkityksellisinä, mutta virhetulkinnan vaara on silti olemassa. Oman hankaluutensa aineiston tulkintaan asetti, myös litterointitarkkuus. Litteroin aineiston sanatarkasti, mutta äänensävyt, tauot ja pilke silmäkulmassa jäi litteroinnin ulkopuolelle. Tästä johtuen aineiston analyysivaiheessa virhetulkintoja on saattanut tapahtua, merkitysten tulkinnassa, sillä äänenpainot ovat tärkeä osa puheviestin tulkinnassa (Moilanen & Rähä 2001).

Tutkimusongelmat muuttuvat ja ne täsmentyvät tutkijan esiymmärryksen laajentuessa ja syventyessä. Tämän prosessin aikana tutkija katsoo omia kysymyksiään uudesta näkökulmasta ja samalla mahdollisesti havaitsee kysymystensä pinnallisuuden tai monimielisyyden. Aineistoon perehtyessä tutkija huomaa, mitkä asiat ovat aineiston kannalta hedelmällisimpiä tai mielenkiintoisimpia. Tutkijan tulee myös ymmärtää oma esiymmärryksensä tutkimuksen teon aikana, ja ymmärtää oman tietämyksensä ja käsitystensä muuttuvan. (Moilanen & Rähä 2001.)

Aineiston analyysin aikana löysin uuden näkökulman lähestyä tutkimusta. Ennalta asettamani kysymykset paljastivat enemmän tutkittavan yhdistyksen tavasta toimia, kuin loisi tutkittavista ihmisistä luokittelevan kuvan. Mitä haastateltavien suhtautuminen kertoo toiminnan rakenteesta ja hengestä? Teoreettisen viitekehyksen sekä oman kiinnostukseni pohjalta kiinnostuin analysoimaan aineistoa yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmasta ja löytämään tuutoreiden henkilökohtaisen todellisuuden yhteyksiä laajempaan kokonaisuuteen. Teoreettisesta aineistosta saamani esiyymmärrys ohjasi omaa analyysiäni ja luokitteluani. Oma näkökulmani aineistoon oli teorialähtöinen ja aikaisempiin tutkimuksiin pohjautuva, mutta pyrin kuitenkin tutkittavan ilmiön käsitteellistämiseen teorian avulla, enkä niinkään ennalta valitun teorian testaamiseen.

Analyysin teko oli itselleni prosessorientoitunutta. Näkökulma tutkimusaineistoon muuttui useasti tutkimusprosessin edetessä. Teoriakirjallisuuteen syventyminen ja tutkimusartikkeleiden lukeminen koko tutkimusprosessin ajan antoi itselleni tutkijana liikkumavaraa ja toisaalta varmuutta tulkintojen ja valintojen tekemiseen. Suurimmat hankaluudet koin silloin, kun jouduin luopumaan omista aiemmin valitsemistani ratkaisuksista ja etsimään uutta näkökulmaa aineistoon. Tutkimusprosessi laittoi projektinhallintataitoni koetukselle. Umpikujan jouduttuani jouduin kulkemaan hetken taaksepäin, jotta voisin löytää uuden suunnan. Pettymyksen kanssa eläminen on tutkimuksessa jatkuvasti läsnä.

Oma esiyymmärrykseni tutkimuksen ja aineistonkeruun alkaessa oli hyvin vajavainen ja ulkopuolinen suhteessa tuutorien todellisuuteen. Aiempaan tutkimusaineistoon perehtyminen ei vielä tarjonnut minulle riittävää käsitystä tuutorien toimintamalleista ja todellisuudesta. Vasta haastatteluanalyysin aloittaessani huomasin haastattelurungon noudattavan omia ennakkokäsityksiäni tuutoreiden oppimisesta ja toimintaan osallistumisen motivaatiosta. Ennakkokäsityksen vertaisoppimisesta ja tuutoritoiminnasta oli pinnallinen, jossa taustatekijöiden vaikutus toiminnan mielekkyyteen oli lähes unohdettu. Ennalta miettimäni tutkimuskysymykset osoittautuivat mahdottomaksi tulkita hankkimani aineiston perusteella. Tarkempi tutkimuskirjallisuuteen perehtyminen auttoi minua löytämään uuden näkökulman aineistooni ja samalla pidin mielessä ajatuksen siitä, että mikään aineisto ei voi olla loppuun koluttu. Uusia merkityksiä ja näkökulmia aineistoon löytyy yhtä monta kuin tutkijoitakin.

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa ei riitä, että tutkia argumentoi suppeasti omista johtopäätöksistään. Laadullisen tutkimuksen osalta tutkimuksen uskottavuutta voidaan parantaa vertaamalla, sitä muihin ilmiöihin tai tutkimuksiin, jotka vastaavat tutkimuksessa esitettyihin tuloksiin. (Moilanen & Rähkä 2001.) Tässä tutkimuksessa olen verrannut tuloksia Mattilan (2005) aiempaan pro gradu –

tutkielmaan, sekä muihin vertaistuutoroinnista ja erityisesti senioreiden vertaisoppimisesta tehtyihin tutkimuksiin (ks. Vuohelainen 2011; Norton 2001; Deese-Roberts & Keating, 2000; Karavidas, Lim & Katsikas 2004; Selwyn 2004; Niemelä 2006; Cody, Dunn, Hoppin, Wendt 1999; Naumanen ja Tukiainen 2007). Tässä tutkimuksessa saadut tulokset ovat yksilöllisiä näkemyksiä, joita Mukanetin vertaistuutorit kokevat todellisuudestaan, näitä näkemyksiä ei voi yleistää käsittämään muuta vertaistuutorointia tarjoavaa tahoja kohtaan, eikä yleisesti eläkeläisväestöön.

Laadullisen tutkimuksen osalta ei voida puhua validiteetista ja reliabiliteetista, sillä nämä käsitteet ilmenevät vahvasti kvantitatiivisissa tutkimuksissa ja eivät perinteisellä tavalla käytettynä sovellu laadullisen tutkimuksen arvioimiseen. (Hirsjärvi 2007.) Tämän tutkimuksen kvantitatiivisella kyselylomakkeella kerättiin tutkittavien taustatietoja sekä kartoitettiin heidän käsityksiään omista taidoistaan. Suurin osa kyselylomakkeen kysymyksistä oli kyllä – ei – kysymyksiä, jossa epävalidien valintojen todennäköisyys on hyvin pieni. Validiteetille suurimman haasteen aiheuttaa neliportainen omien taitojen arviointi. Jokainen tutkittava tulkitsee tasot oman kokemuksensa kautta, eikä vertailukohtaa ollut selkeästi määritelty. Opinnäytetyön vaatimukseen tutkimuksen validiteetti on riittävä.

Tieteellisen tutkimuksen keskeinen pyrkimys on tehdä tutkimusta objektiivisesti ja luotettavasti, sekä pyritään virheiden minimointiin. Kaikesta pyrkimyksestä huolimatta virheitä ja erehdyksiä sattuu, joten kaikissa tutkimuksissa on hyvin tärkeää tarkastella tutkimuksen luotettavuutta. (Hirsjärvi 2007.)

9.1.1 Haastattelut

Pyrin pitämään haastattelutilanteen mahdollisimman luontevana, jotta haastattelusta tulisi keskustelunomainen, jolloin haastateltavan olisi helpompi kertoa asioita, joita hän pitää tärkeänä. Kaikki haastattelut sujuivat ongelmitta ja haastattelujen lomassa keskustelu karkasi tutkimuksen ulkopuolisiin aiheisiin. Tieto- ja viestintätekniikka oli vahvasti läsnä kaikissa haastateltavien kertomuksissa. Haastatteluanalyysin aikana huomasin, että hedelmällisin aineisto tämän tutkimuksen tulosten kannalta löytyi haastateltavien tuutorointikokemusten tulkinnasta. Vapaasti kerrotuista tarinoista olisi analysoitavaa löytynyt enemmän kuin tämän tutkimuksen tarpeisiin. Toisenlaisella metodologisella lähestymistavalla

esimerkiksi narratiivisen analyysin avulla voitaisiin tutkia kuinka tuutorien asiakaskohtaaminen rakentuu.

Haastateltaville oli jo hyvissä ajoin informoitu, että teen tutkimusta vertaistuutoritoiminnasta ja kaikkia tuutoreita oli kehoitettu osallistumaan tutkimukseen. Olin myös esittäytynyt aiemmin edellisenä syyskänä tuutorijoukolle pikkujoulutapaamisen yhteydessä. En ollut haastateltaville täysin vieras, mikä omalta osaltaan saattoi vaikuttaa siihen, että haastattelut tuntuivat sujuvan normaalin keskustelunomaisina tilanteina ilman, että olisi havaittavissa mitään vaivaantumista tai painetta kysymyksiin vastatessa. Toisaalta haastateltavat tiesivät, että tutkimuksella on tarkoitus kehittää heidän toimintamallejaan, saattoivat vastaukset olla painottuneita tiettyihin osa-alueisiin kuten rahoitukseen. Jokaisessa haastattelussa mainittiin tarve lisärahoitukselle ja toivottiin aiemmilta rahoittajilta lisävastuksia. Koska haastatteluihin osallistuminen oli vapaaehtoista, voi olla, että tutkittavat jotka ilmaisivat kiinnostuksensa osallistua haastatteluun, saattoi olla perusjoukkoon nähden valikoitunut.

Haastatteluista ei käy ilmi asioita, joilla haastateltavat voitaisiin yhdistää Mukanetin vertaistuutorijoukkoon. Olen itse ollut suoraan yhteydessä haastateltaviin, eikä haastateltavien tietoja ole muiden tiedossa. Aineistoa ei luovuteta ilman haastateltavien lupaa kolmansille osapuolille.

9.1.2 Kyselylomake

Kyselylomake suunniteltiin yhteistyössä ohjausryhmän kanssa, jotka toimivat myös lomakkeen esittäytäjinä. Tavoitteena tutkimuksessa oli saada tehtyä kokonaistutkimus, jolloin koko populaatio olisi saatu mukaan tutkimukseen (Nummenmaa 2004). Aineiston keruun jälkeen kuitenkin selvisi, että lomakkeen lähettämässä ja täyttämässä oli tutkittavilla ollut ongelmia. Senioreille elektronisen lomakkeen täyttäminen osoittautui ennakoitua hankalammaksi, joka johtui opastetekstien puutteesta. Lomakkeessa olisi täytynyt tarkemmin selvittää, kuinka tietojen lähetys onnistuu, joten vastaukset jäivät tallentamatta osalta vastaajista, joka vaikutti siihen, että vastausprosentti jäi tavoitellusta 100 prosentista.

Kyselylomakkeen tehtäväksi tutkimuksessa määräytyi esiymmärryksen tarjoaminen tutkittavista ilmiöistä, joihin etsin vahvistusta haastatteluaineistosta. Tuutorien TVT-taitojen arvioinnissa kyselylomakkeella saatu aineisto oli avainasemassa. Kyselyn muuttaminen likert-asteikolliseksi muuttujaksi, olisi

tarjonnut enemmän mahdollisuuksia tilastolliseen analyysiin. Muuttuja oli kuitenkin järjestysasteikollinen, joten tilastollinen testaaminen oli mahdollista.

Keskiarvon käyttäminen tulosten raportoinnissa, edellyttää harkintaa, sillä jos jakauma on vino, muuttaman havainnon suuri poikkeaminen muista vaikuttaa merkittävästi keskiarvoon (Valli 2001). Omien tulkintojen tekeminen tunnuslukujen perusteella on riskialtista, eikä löytänyt tilastollisesti merkittävää tulosta mistään kysymyksen osa-alueesta.

Ongelmaksi kyselylomakkeen tulosten analysoinnissa ja tulkinnassa osoittautui ongelmallinen kysymysasettelu. En onnistunut luomaan kaikista tutkittavista ilmiöistä tarpeeksi selkeästi määriteltyjä kysymyksiä.

Validiksi mittaristo määritellään silloin, kun se tutkii juuri sitä mitä sillä alun perin on pyritty mittaamaan (KvantiMOTV). Tässä tutkimuksessa ainut mitta-asteikollinen muuttuja koski tuutoreiden tietoteknisiä taitoja. Muut kyselylomakkeen kysymykset olivat luokitteluasteikollisia, ikää ja toiminnassa mukana olemisen vuosia. Taitoja käsittelevällä kysymyspatterilla pyrittiin mittaamaan vertaistuutoreiden käsityksiä omista tietoteknisistä taidoistaan.

Mittariston reliabiliteetilla tarkoitetaan, että mittaristo mittaa aina täysin samaa asiaa (KvantiMOTV). Tämän tutkimuksen mittaristoa voidaan pitää luotettavana, koska se mittaa aina omaa käsitystä omista taidoista.

Kyselylomakkeella kerätty data on kerätty tätä tutkimusta varten eikä sitä ilman tutkittavien lupaa luovuteta eteenpäin. Kaikki lomakkeessa oleva tieto käsitellään täysin luottamuksellisesti.

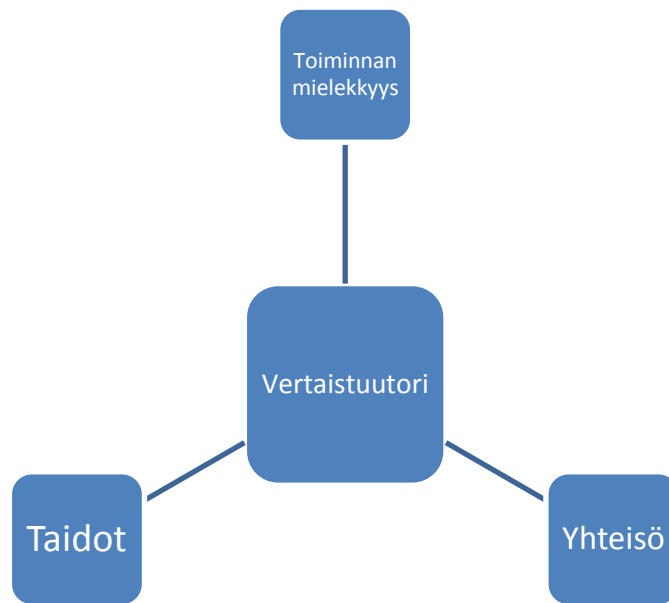
9.2 Johtopäätöksiä ja jatkotutkimusaiheita

Tieto- ja viestintäteknologiset taidot ovat tärkeitä jokapäiväisessä elämässämme. Kuitenkin suuri ikään-tyvä väestö ei osaa käyttää näitä teknologioita. Tähän tarpeeseen Mukanetti pyrkii toiminnassaan vastaamaan. Tämän tutkimuksen tavoitteena on auttaa Mukanettiä kehittämään omaa toimintaansa. Mukanetin vertaistuutorit kokevat, että heidän työnsä on edelleen tarvetta ja tuutoritoiminnan kehittäminen olisi yksi ratkaisu vastata tulevaan ikärakenteen muutokseen ja siitä aiheutuvaan tieto- ja viestintä-

teknologian opetustarpeeseen senioreille. Seuraavaksi esittelen tutkimuksen tuloksia ja pohdin tulosten luotettavuutta ja ulkoisten tekijöiden vaikutusta tuloksiin. Mitään ihmistieteellistä tutkimusta ei voi erottaa siitä kontekstista, jossa se ilmenee. Seuraavassa nostan esiin muutamia seikkoja, jotka ovat saattaneet vaikuttaa tuloksiin.

Tuutorin rooli nähtiin tärkeänä ikäihmisten oppimisen tukena, sillä vertaistuutorit kokevat, että senioreiden oppimisessa vertainen ymmärtää paremmin oppimisen rytmiä kuin nuori. Tulokset vahvistavat aiempia tutkimuksia senioreiden vertaisoppimisesta (ks. Mattila 2005; Vuohelainen 2011; Naumanen & Tukiainen 2007). Tuutorin ominaisuuksista esille nousivat tuutorin kyky asettua ohjattavan asemaan, selittää asiat ymmärrettävällä tavalla, olla ystävällinen ja kannustava. Nämä ominaisuudet ovat varmasti yleisesti arvostettuja ja merkittäviä ominaisuuksia kaikilla, jotka ihmisten parissa työskentelevät. Lisäksi tuloksia tarkastellessa tulee ottaa huomioon Siljanderin ja Karjalaisen (1993) esittämät tiedostamattomat merkitysten luomiset. Ongelmallista on löytää mitkä ovat yhteisöllisesti tiedostamattomat tai tiedostetut rooliodotukset, jotka tuutorin tulee täyttää. Ongelmallista tutkimuksen kannalta oli, että ominaisuudet olivat valmiiksi listattu ja niiden valmiit luokitukset tulivat organisaation itsensä sisältä. Voidaankin hyvin perustellusti kysyä, olisiko tulokset olleet erilaisia, jos johtopäätökset olisi johdettu esimerkiksi tarkkailua käyttäen, ilman haastatteluilla tai lomakkeella kerättävää aineistoa. Tutkijana en koe olevani niin kokenut, että osaisin haastatteluissa huomata piilossa olevat merkitykset. Mahdollista on, että tutkittavat tietoisesti tai tiedostamatta pyrkivät antamaan yhteisössä yleisesti hyväksyttävän kuvan siitä millainen tuutorin tulisi olla ja mikä hänen roolinsa on. Tulokset tuutorin roolista ja ominaisuuksista saattaa olla vain vahvistusta tuutorin kuvauksesta, joka koulutuksissa ja yhteisön käytännöissä on tutkittaville tullut. Omat käsityksensä havainnointi ja niille antamien merkitysten reflektointi voi mahdollistaa muutoksen oman roolinsa käsityksestä. Esimerkkinä voin käyttää tuloksissa ilmennyttä seikkaa, jonka mukaan tuutori ei ole opettaja, mutta silti tuutori koetaan joskus olevan opettajan roolissa. Ovatko silloin yhteisön rooliodotukset ohjanneet tuutorien käsityksiä omasta roolistaan?

Tuloksista voidaan johtaa, että vertaistuutorin todellisuudessa esiintyy kolme keskeistä osa-aluetta, jotka ovat: Toiminnan mielekkyys, taidot ja yhteisö. Nämä kolme tekijää toimivat keskeisinä taustavaikuttajina vertaistuutoritoiminnassa. Nämä kolme osa-aluetta on myös jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. (Kuvio 5) Yhteisö voi olla toiselle taitoja kehittävä oppimisverkosto, kun toiselle se on tärkeintä toiminnassa. Toiminnan mielekkyys vaikuttaa taitojen oppimiseen ja yhteisön toimintaan osallistumiseen. Taidot ovat edellytys toiminnalle. Yhteisö on kanava jakaa tietämystä muille vertaistuutoreille.

Kuvio 5 Hahmotelma vertaistutorointiin vaikuttavista taustatekijöistä

Mukanetin vertaistuutorit kokevat taitonsa hyviksi tietotekniikan osa-alueilla. Jatkotutkimusaiheena olisi kiinnostavaa selvittää kokevatko tuutorit voimaantumisen tunnetta tietoteknisten taitojensa kehityksessä. Tällä hetkellä tuutorit kokevat taitonsa hyviksi, mutta olisi kiinnostavaa selvittää kuinka tärkeäksi tuutorit kokevat tieto- ja viestintäteknologian hallitsemisen. Tietotekniikan hallitseminen voitaisiin nähdä voimaannuttavana kokemuksena. Tuutorien omien taitojen arvioinnissa tutkittavien täytyi verrata omia taitojaan niihin merkityksiin, joita heillä on käsitteistä kokematon, aloittelija, omatoiminen käyttäjä ja edistynyt. Kysymyksenannossa vertailukohta jätettiin avoimeksi. En voi siis varmaksi tietää vertasivatko tutkittavat itseään omaan vertaistuutoriyhteisöönsä, lapsenlapsiinsa vai opettajaansa. Myös sen hetkinen sijainti ja aika saattaa vaikuttaa vastaustuloksiin. Jos tuutorit olisivat vastanneet kyselyynsä esimerkiksi tietotekniikkaa erittäin hyvin hallitsevan lapsenlapsensa läsnä ollessa, olisivatko tuutorit arvioineet omat taitonsa heikommiksi. Jokaisella on päiviä, kun tuntuu, että en hallitse mitään. Tämän tutkimuksen johtopäätöksiä tehtäessä on lähdetty siitä olettamuksesta, että tuutorit ovat pyrkineet vertaamaan itseään vertaisiinsa ja vastanneet kyselyyn, niin että ulkoisten tekijöiden vaikutus olisi minimaalinen. Jatkotutkimusta varten olisi kiinnostava tehdä seurantatutkimuksena vastaava kartoitus tuutoreille silloin, kun he ensimmäisen kerran osallistuvat Mukanetin toimintaan ja uudelleen esimerkiksi kahden vuoden kuluttua. Tällä tavoin voisi verrata vahvistuuko tuutoreiden käsitys heidän omista taidoistaan toiminnassa mukana olemisen aikana.

Mukanetin vertaistuutorit arvostavat omaa toimintaansa ja pitävät sitä tärkeänä osana eläkeikäisen väestön vieraantumisen ehkäisyssä. Tuutorit myös kokevat uhkana vertaistuutoritoiminnan kuihtumisen, ellei uusia innostuneita vertaistuutoreita saada houkuteltua toimintaan. Tuloksissa tuutorit antoivat omalle toiminnalleen merkityksiä, jotka palvelevat heidän tiedostettuja tavoitteitaan ja laajemmassa näkökulmassa yhteisöllisiä tavoitteita. On mahdollista, että yhteisöllä on tiedostamattomia oletuksia tai myyttejä oman toimintansa merkityksestä, joka estävät kriittisen reflektoinnin. Näiden tiedostamattomien seikkojen tiedostaminen on toiminnan muuttamisen kannalta olennainen osa.

Kuten Isomursu (2010) totesi, senioreiden tarpeiden huomioonottamisesta uusien teknologioiden ja palveluiden kehittämisessä, myös vertaistuutorit kokivat, että heillä voisi olla paljon annettavaa tulevaisuuden teknologioiden ja palveluiden suunnittelun apuna.

Mattila (2005) on päätenyt Pro Gradussaan Vertaistuutorit ikääntyneiden tietotekniikkaopintojen tuki-joina samankaltaisiin tutkimustuloksiin, vertaistuutoreiden roolista sekä osallistumisesta Mukanetin toimintaan. Täten voidaan todeta, että toimintaan osallistumisen motiivit ja tuutorin rooli eivät ole muuttuneet vuodesta 2005. Tärkeimmät syyt miksi vertaistuutorit ovat lähteneet mukaan Mukanetin toimintaan olivat pysyminen ajan tasalla tietotekniikassa, mielekäs tekeminen eläkkeellä, tapa pysyä virkeänä, auttamisen ilo ja vapaaehtoistoiminnan mielekkyys. Tutkimuksessa ei kuitenkaan selviä mitkä näistä toimintaan osallistumisen motiiveista on yhteisöllisesti tunnettuja tavoitteita ja mitkä yksilön omia henkilökohtaisesti merkittäviä tavoitteita. Yhteisön rooli toiminnan mielekkyyden arvioinnissa jää osittain tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Kiinnostavaa jatkotutkimuksen kannalta olisi ollut tutkia, onko vapaaehtoistoimintaan osallistumisella yhteyttä aiemmin mainittuun Le Grandin (2003) julkisen palvelun motivaatioteoriaan.

Tämän tutkimuksen tarkoituks oli Mukanetin toiminnan kehittäminen. Tuutoreiden tieto- ja viestintä-tekniologisten taitojen kartoittamisella on olennainen hyöty Mukanetin toiminnan kehittämiseksi, sillä tämän perusteella nähdään missä osa-alueissa vertaistuutoreilla on omasta mielestään eniten kehittämisen varaa. Vertaistuutoreiden reflektoidut mielipiteet omasta toiminnasta ja sen tulevaisuudesta varmasti palvelee myös järjestöä itseään paremmin vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin.

LÄHTEET

- ATK-seniorit Mukanetti Ry, [Verkkosivusto] saatavilla: <http://www.mukanetti.net> (viitattu 26.6.2011)
- ATK-seniorit Mukanetti Ry, Toimintakertomus 2010, [Verkojulkaisu] saatavilla:
<http://www.mukanetti.net/Mukanetin%20toimintakertomus2010.pdf>
- Blin, F. & Munro, M. 2008. Why hasn't technology disrupted academics' teaching practices- Understanding resistance to change through the lens of activity theory. *Computers & Education* 50 (2) 475-490.
- Brookfield, S. 1986. *Understanding and facilitating adult learning*. Milton Keynes: Open University Press
- Brookfield, S. 2005. *The Power of Critical Theory for Adult Learning and Teaching*. Open University Press
- Cervone, F. 2011. Understanding agile project management methods using Scrum. *OCLC Systems & Services*, 27 (1) 18 – 22
- Cody, M. Dunn, D. Hoppin, S. & Wendt, P. 1999. Silver surfers: Training and evaluating internet use among older adult learners. *Communication Education*, 48 (4) 269 — 286. Saatavilla: <http://dx.doi.org/10.1080/03634529909379178>
- Dabkowski, B. 2000. The History Of Peer Tutoring. Verkojulkaisussa: Intertext. A Student Publication of the Syracuse University Writing Program. Saatavilla: <http://wrt-intertext.syr.edu/VIII/dabkowski.html>. Noudettu 27.6.2011
- Deese-Roberts, S. & Keatin, K. 2000. Integrating a library strategies peer tutoring program. *Research strategies* 2000 17, 223-229.
- Hakkarainen, K., Lonka, K. & Lipponen, L. 2004. *Tutkiva oppiminen*. Porvoo: WSOY.
- Hervonen, A. (1999). Muisti, oppimiskyky ja vanheneminen. Teoksessa *Elinikäinen oppiminen. Vapaan sivistystyön 35. Vuosikirja*. S. 193-217. Helsinki: Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura.

- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Irfaeya, W. 2008. Employee Responsibility. Conceptualization, Validation, Determinants and Outcomes. Göteborg: School of Business, Economics and Law, University of Gothenburg.
- Isomursu, M. 2010. Tekniikasta sisältöä vanhusten elämään. Helsingin Sanomat. 22.2.2010. Vierasky-
nä.
- Kallinen, R., Kerbs, H., & Nurmi, J. (2006). Laadukas vertaisohjaus. Hämeenlinna: Hämeen ammatti-
korkeakoulu.
- Karavidas, M., Lim N. & Katsikas, S. 2004. The effects of computers on older adult users. Computers
in Human Behavior 21 697–711
- Keinänen, S (toim.) 2010: Tikapuut tietoyhteiskuntaan. ATK Seniorit Mukanetti ry 10 vuotta. Tampe-
re: ATK Seniorit Mukanetti ry.
- Kiviniemi, K. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa J. Aaltola, & R. Valli (toim.) Ikkunoita
tutkimusmetodeihin II –näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtö-
kohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus
- KvantiMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Mittaaminen: Muuttujien ominaisuudet. [verkkojul-
kaisu]. Tampere : Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla:
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/mittaaminen/ominaisuudet.html>. (Viitattu:
7.6.2011.)
- KvantiMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Mittaaminen: Mittarin luotettavuus. [verkkojul-
kaisu]. Tampere : Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla:
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/mittaaminen/luotettavuus.html>. (Viitattu 7.6.2011.)
- Le Grand, J. 2003. Motivation, agency, and public policy: of knights and knaves, pawns and queens.
Oxford : Oxford University Press ; New York, 2003.

- Mattila M. 2005. Vertaistuutorit ikääntyneiden tietotekniikkaopintojen tukijoina: Deskriptiivinen tutkimus Tampereella toimivan ATK Seniorit Mukanetti ry:n vertaistuutoreiden toiminnasta. Pro gradu, Tampereen yliopisto.
- Naumanen, M. 2009. Motivation, need & capability based ICTeducation for the elderly of today, Case Senior's Club. Lisensiaatintyö Jyväskylän yliopisto.
- Naumanen, M. & Tukiainen, M. 2009a. Practices in old age ICT-education, Three contexts considered: clubs, courses & home teaching. In J. M. Spector, D. Ifenthaler, P. Isaías, Kinshuk & D. Sampson (toim.) Learning and Instruction in the Digital Age: Making a Difference through Cognitive Approaches, Technology-facilitated Collaboration and Assessment, and Personalized Communications, Springer Verlag, Chapter 17
- Naumanen, M. & Tukiainen, M. 2009b. Guided participation in ICT-education for seniors: motivation and social support, Proceedings of Frontiers in Education. San Antonio, TX, USA: ASEE/IEEE.
- Naumanen, M. & Tukiainen, M. 2007 Guiding the elderly into the use of computers and Internet – Lessons taught and learnt. In Kinshuk, D.G. Sampson, M.J.Spector, & P. Isaías (toim.), Proceedings of Cognition and Exploratory Learning in Digital Age 19-27. Algarve, Portugal: IADIS
- Naumanen, M. & Tukiainen, M. 2008. K-60 Access to ICT granted but not taken for granted. In C.J. Bonk, M.M. Lee, & T. Reynolds (toim.), Proceedings of ELearn 2008 world conference on E-Learning in Corporate, Government, Healthcare, & Higher Education 2241-2250. Las Vegas, NV, USA: AACE.
- Niemelä, R. 2006 Ikääntyneiden informaatiokäyttäytyminen. Laadullinen tutkimus arkielämän informaatiokäytännöistä ja toimintaan aktivoitumisesta. Oulu: Oulu University Press
- Norton, M. 2001. Getting our own Education: Peer Tutoring and Participatory Education in an Adult Literacy Center. Teoksessa Participatory Practices in Adult Education. Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey.
- Nummenmaa, L. 2004 Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät. Helsinki: Tammi

- Järvelä, S., Häkkinen, P. & Lehtinen, E. (toim.) 2006. Oppimisen teoria ja teknologian opetuskäyttö. Porvoo: Wsoy.
- Pitkänen, M. 2000. Eläkeikäisten osallistuminen opintotoimintaan. Teoksessa P. Sallila (toim.) Oppiminen ja ikääntyminen. Aikuiskasvatuksen 41. Vuosikirja Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy
- Rantala, I. 2001. Laadullisen aineiston analyysi tietokoneella. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II –näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus
- Ruotio, P. 2007 Kyselevät tutkimustavat [Verkkosivusto]. saatavilla <http://www2.uiah.fi/projekti/metodi/064.htm>. (viitattu 7.6.2011)
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere : Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>. (Viitattu 21.01.2011.)
- Siitonen, J. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua, Oulun yliopisto. Saatavissa: <http://herkules oulu.fi/isbn951425340X/>. (Viitattu 3.7.2011)
- Siljander, P. & Karjalainen, A. 1993. Kvalitatiivisen aineistoanalyysin sitoumuksista. Teoksessa S. Anttonen, & R. Raivola (toim.) Kasvatus ja koulutus muuttuvassa yhteiskunnassa. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita ja selosteita.
- Simpson, E. L. Adult learning theory: A State of the Art. Teoksessa Adult Development and Approaches to Learning. Washington, D.C.: National Institute of Education, 1980. saatavilla: <http://eric.ed.gov/PDFS/ED195854.pdf> noudettu: 1.6.2011
- Selwyn, N. 2004. The information aged: A qualitative study of older adults' use of information and communications technology. Journal of Aging Studies 18 369–384
- Smith, Robert M. 1984. Learning how to learn : applied theory for adults / Robert M. Smith. Milton Keynes : Open University Press.

- Suomen virallinen tilasto (SVT): Tieto- ja viestintätekniiikan käyttö 2010 [verkkajulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla <http://www.stat.fi/til/sutivi/index.html> (Viitattu: 7.6.2011)
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestöennuste [verkkajulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus Saatavilla: <http://www.stat.fi/til/vaenn/index.html> (Viitattu 6.6.2011)
- Thomas, G 2010, 'Facilitator, Teacher, or Leader? Managing Conflicting Roles in Outdoor Education', *Journal of Experiential Education*, 32 (3) 239-254
- TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämis ry. 2010 [Verkkosivusto] saatavilla: http://www.tieke.fi/osaamispalvelut/tieken_tutkinnot/ (viitattu 16.3.2011)
- Vaara, R. 2000 Työstä luopuminen, ikääntymisen todellisuudet ja oppimisen uudet mahdollisuudet. Teoksessa P. Sallila (toim.) *Oppiminen ja ikääntyminen. Aikuiskasvatuksen 41. Vuosikirja* Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy
- Valli, R. 2001. Mitä numerot kertovat? Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II –näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin.* Jyväskylä: PS-kustannus
- Vuohelainen, H. 2011. Seniorit tieto- ja viestintätekniiikan käyttäjiksi. Vertaisohjauksen hyvät käytännöt. Helsinki: TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry.
- Vygotski, L. 1982 alkuperä. 1962 *Ajattelu ja Kieli.* Suom. K. Helkama & A. Koski-Jännes, Espoo: Weilin+Göös
- Wenger, E. *Communities of practice : learning, meaning, and identity.* Cambridge : Cambridge University Press, 1999.
- Wright, K. 2000. Computer-Mediated Social Support, Older Adults, and Coping. *Journal of Communication* 50 (3) 100-118 Saatavilla: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1460-2466.2000.tb02855.x/pdf>
- YLE Uutiset. 13.4.2011. Facebook auttaa pitämään vanhuksset kotona. saatavilla: http://www.yle.fi/uutiset/teksti/kotimaa/2011/04/facebook_auttaa_pitamaan_vanhukset_kot

ona_2510981.html?browserArticleId=2510981&defaultArticleId=2510981&wireframe=text&pageNumber=2. (Viitattu:4.7.2011)

LIITTEET

Liite 1: Saatekirje ja kyselylomake

Hei,

Teen Pro Gradu -tutkielmaani Tampereen yliopiston kasvatustieteen laitokselle aikuiskasvatuksen pääaineeseen. Aiheenani on ATK Seniorit Mukanetti ry:n vertaistuuoreiden oppimiskokemukset. Tutkimuksen tuloksia käytetään Mukanetin toiminnan kehittämiseen.

Tutkimus tehdään yhteistyössä ATK Seniorit Mukanetti ry:n kanssa.

Toivoisin, että täytätte lomakkeen ajatuksella ja pyritte vastaamaan kysymyksiin mahdollisimman todenmukaisesti. Kyselyyn voi vastata nimettömänä, eikä vastaajaa pystytä tunnistamaan jälkikäteen. Kyselylomakkeet jäävät ainoastaan tutkijan käyttöön.

Kyselyn perusteella kutsutaan haastateltaviksi 4-7 vastaajaa. Haastattelut tapahtuvat Mukanetin tiloissa toukokuun aikana. Haastatteluista kerätty aineisto käsitellään luottamuksellisesti, eikä haastateltavia pystytä tunnistamaan tutkimuksesta.

Tutkimuksen tulokset julkaistaan Pro Gradu -tutkielmassa, joka valmistuu vuoden 2011 aikana.

Mikäli teillä on kysyttävää tutkimukseen liittyen ottakaa yhteyttä sähköpostitse jarmo.tuominiemi[at]uta.fi

Ystävällisin terveisin

Jarmo Tuominiemi

Lomakkeen osoite: <https://elomake3.uta.fi/lomakkeet/4444/lomake.html>

Esitietolomake

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia ATK Seniorit Mukanetti ry:n vertaistuuoreiden oppimiskokemuksia sekä kartoittaa heidän tieto- ja viestintäteknologisia taitojaan. Kyselylomakkeen perusteella haastellaan 4-7 vastaajaa.

Kyselyyn voi vastata nimettömänä, mutta haastattelun sopimista varten sähköpostiosoite on tarpeen. Jos et halua osallistua haastatteluun jätä sähköpostikenttä tyhjäksi.

Tutkimuksessa kerätty aineisto käsitellään luottamuksellisesti ja on ainoastaan tutkijan käytössä. Tutkimustuloksia hyödynnetään Mukanetin toiminnan kehittämiseen.

Henkilötiedot

Kyselyyn voi vastata nimettömänä.

Sukupuoli Nainen - Mies

Syntymävuosi

Kuinka monta vuotta olet ollut Mukanetin toiminnassa mukana??

Viimeisin työnimikkeesi?

Korkein koulutuksesi, valitse vastaava tutkinto listasta

Ei koulutusta	Ylioppilastutkinto
Peruskoulu	Alempi korkeakoulututkinto (AMK)
Kansakoulu	Ylempi korkeakoulututkinto(AMK)
Lukiokoulutus (ei ylioppilas) – Oppikoulu	Alempi korkeakoulututkinto (yliopisto)
Ammatillinen perustutkinto –Kouluaste, ammatti- koulu	Ylempi korkeakoulututkinto (yliopisto)
Ammatillinen erikoistutkinto – (tekniikko, merko- nomi)	Lisensiaatin tutkinto
	Tohtori

Tieto ja viestintäteknologia -kysely

Tieto- ja viestintäteknologia pitää sisällään kaikki elektroniset laitteet, joita voidaan hyödyntää tietojenkäsittelyssä.

Valitse seuraavasta listasta ne laitteet, jotka löytyvät kotoasi. Lisätietoja laitteista valintaruutujen alapuolella.

Onko sinulla kotonasi ?

☐ Televisio	☐ Nettikamera
☐ DVD-soitin	☐ Ulkoinen kiintolevy
☐ Blueray-soitin	☐ Verkkokiintolevy
☐ Videonauhuri	☐ Mobiili-internet (esim. makkula)
☐ Pelikonsoli	☐ Langaton verkkoyhteys
☐ Videokamera	☐ Laajakaista internetyhteys
☐ Digitaalikamera	☐ Matkapuhelin
☐ Kannettava tietokone	☐ Älypuhelin (esim. Iphone, Nokian N-sarjan puhelimet. puhelin johon voi asentaa ohjelmia)
☐ Pöytätietokone	☐ Internet-tablet
☐ Skanneri	
☐ Tulostin	

Blueray-soitin: toistaa levyjä, jotka ovat toteutettu Blueray-formaatilla.

Pelikonsoli: Pelaamiseen tarkoitettu tietokone, joka liitetään televisioon. (esim. Xbox, Playstation)

Skanneri: Tietokoneen lisälaite, jolla muutat paperisen kuvan tietokoneen ymmärtämään muotoon.

Nettikamera: Mahdollistaa videopuheluiden soittamisen internetin välityksellä esimerkiksi Skypellä.

Ulkoinen kiintolevy(kovalevy): Kiintolevy, joka liitetään tietokoneen usb-porttiin tai muuhun vastaavaan liitäntään.

Verkkokiintolevy(kovalevy): lähiverkkoon (reitittimeen) liitettävä kiintolevy, johon pääsee käsiksi lähiverkon kautta.

Mobiili-internet: Mobiili-internetillä tarkoitetaan 3G-modeemeja, makkuloita, nettitikkuja ja muita puhelinverkkoyhteyden välityksellä käytettäviä nettiyhteyksiä.

Langaton verkkoyhteys (WLAN,Wi-Fi): reitittimen ominaisuus, jolloin reititin jakaa verkkoyhteyttä langattomasti radiotaajuksilla.

Älypuhelin: Puhelin johon voi asentaa ohjelmia ja se on graafisempi kuin tavallinen matkapuhelin. Toiminnallisuuksiltaan älypuhelimet ovat samankaltaisia kuin kämmentietokoneet.

Internet-tablet: kämmentietokone, joka on suunniteltu erityisesti internetin käyttöä ajatellen. Tällaisia laitteita ovat esimerkiksi Nokian N800 ja Applen iPad.

Kuinka monta kertaa arvioit viikossa käyttäväsi tietokonetta

Kuinka monta tuntia arvioit käyttäväsi tietokonetta viikossa

Millaiseksi koet taitotasosi seuraavien osa-alueiden suhteen?

Tietokoneen oheislaitteet (skanneri, tulostin, nettikamera)

- Kokematon
- Aloittelija
- Omatoiminen käyttäjä
- Edistynyt

Tietokoneen komponentit (emolevy, virtalähde, prosessori, näytönohjain, kiintolevy, RAM-muisti)

- Kokematon
- Aloittelija
- Omatoiminen käyttäjä
- Edistynyt

Windows-käyttöjärjestelmä

- Kokematon
- Aloittelija
- Omatoiminen käyttäjä
- Edistynyt

Internethakukoneet (esim.Google, Yahoo)

- Kokematon
- Aloittelija
- Omatoiminen käyttäjä
- Edistynyt

Sähköpostin lähetys ja vastaanotto

- Kokematon
- Aloittelija
- Omatoiminen käyttäjä
- Edistynyt

Osaan lähettää ja vastaanottaa sähköpostin liitetiedostoja

- Kokematon
- Aloittelija
- Omatoiminen käyttäjä

	☐ Edistynyt
Ohjelmien asennus ja päivitys	☐ Kokematon ☐ Aloittelija ☐ Omatoiminen käyttäjä ☐ Edistynyt
Käyttöjärjestelmän asennus	☐ Kokematon ☐ Aloittelija ☐ Omatoiminen käyttäjä ☐ Edistynyt
Kuvankäsittely esim. Photoshop	☐ Kokematon ☐ Aloittelija ☐ Omatoiminen käyttäjä ☐ Edistynyt
Tekstinkäsittely esim. Word	☐ Kokematon ☐ Aloittelija ☐ Omatoiminen käyttäjä ☐ Edistynyt
Esitysgrafiikka esim. PowerPoint	☐ Kokematon ☐ Aloittelija ☐ Omatoiminen käyttäjä ☐ Edistynyt
Taulukkolaskenta esim. Excel	☐ Kokematon ☐ Aloittelija ☐ Omatoiminen käyttäjä ☐ Edistynyt
Sosiaalisen median palvelut esim. Facebook	☐ Kokematon ☐ Aloittelija

Tietoturvan ylläpito

- Omatoiminen käyttäjä
- Edistynyt
- Kokematon
- Aloittelija
- Omatoiminen käyttäjä
- Edistynyt

Mihin käytät Internetiä? Valitse kaikki käyttämäsi.

- Sähköpostien lähettäminen tai vastaanotto
- Pankkiasiat
- Verkkolehden tai televisiokanavien internet-sivujen lukeminen
- Tavaroita, ihmisiä ja palveluita koskeva tiedonetsintä
- Tiedon etsintä, tavoitteena oppiminen tai oman tietämyksen lisääminen
- Matka- ja majoituspalvelujen selailu
- Sairauksiin, ravitsemukseen tai terveyteen liittyvän tiedon etsintä
- Tiedonhaku viranomaisten internetsivuilta
- Verkkolehden tai televisiokanavien internet-sivuilla uutisista käytävän keskustelun lukeminen
- Radion kuuntelu tai television katselu internetin kautta
- Musiikin kuuntelu tai lataaminen tietokoneelle tai muulle laitteelle
- Viestien kirjoittaminen internetiin (keskustelupalstat, yhteisöpalvelut jne.)
- Rekisteröitynyt käyttäjänä sosiaalisiin yhteisöpalveluihin, esim. Facebook, IRC-galleria
- Blogien lukeminen
- Virallisten lomakkeiden lataaminen tietokoneelle
- Pikaviestinta
- Koulutus- ja kurssitarjonnan etsintä
- Ulkomaisten verkkolehden tai televisiokanavien internetsivujen lukeminen
- Ohjelmien lataaminen omalle tietokoneelle (poislukien tietokonepelit ja vastaavat)
- Täytettyjen lomakkeiden lähettäminen viranomaisille
- Käytettyjen tavaroiden ostaminen
- Elokuvien katselu tai niiden lataaminen tietokoneelle tai muulle laitteelle
- Itse tuotetun sisällön lataaminen mille tahansa sivustolle jakamista varten
- Internet-puhelut (esim. skype)
- Omien tavaroiden, tuotteiden ja palveluiden myynti
- Verkko-opiskelu
- Toisen blogin kommentointi
- Pelien pelaaminen verkossa
- Allekirjoittanut verkkoadressin
- Videopuhelut
- Keskustelu avoimilla chat-sivuilla (chattaus)
- Pelien lataaminen verkosta tietokoneelle tai muulle laitteelle

- Jonkin verkkojulkaisun tai uutispalvelun vakituinen tilaaminen
- Verkkolehtien tai televisiokanavien internet-sivujen uutisisten kommentointi
- Oman blogien ylläpito

- Lippujen ostaminen
- Kirjastopalvelut
- Ajanvarausten tekeminen

Mukanetti

Mikä sai sinut lähtemään mukaan tuutoritoimintaan?

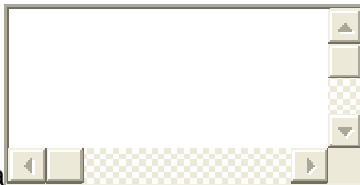
- Kiinnostus vapaaehtoistoimintaan
- Ystävä ehdotti
- Mukanetin kurssin välityksellä
- Halu auttaa
- Kiinnostus vapaaehtoistyöhön
- Mielekästä tekemistä eläkkeellä
- Halu jakaa osaamistaan
- Kiinnostus tietotekniikkaan
- Halu pysyä ajan tasalla tietotekniikassa
- Ulos kotoa
- Yhteisöön kuuluminen
- Halu työskennellä erilaisten ihmisten kanssa

Mitkä ovat mielestäsi 4 tuutorin tärkeintä ominaisuutta?

- Ystävällinen
- Iloinen
- Avulias
- Osaa neuvoa
- Kärsivällinen
- Osaa selittää asiat yksinkertaisesti
- Käyttää itse tietotekniikkaa
- Ymmärtää erilaisia ihmisiä ja oppimistapoja
- Luotettava
- Oma-aloitteinen
- Asiantunteva
- Hyvä kuuntelemaan
- Rauhallinen
- Osaa asettua ohjattavan asemaan
- Hyvä ihmistuntemus
- Auttavainen
- Huumorintajuinen
- Hienotunteinen
- Luotettava
- Optimistinen
- Innostava
- Nopea tilannetaju
- Johdonmukainen

Jokin muu

Vapaa sana

Yhteystiedot haastattelua varten

Sähköpostiosoite haastattelukutsua varten

Nimi

Tietojen lähetys

Kiitos vastauksesta. Mahdollinen haastattelukutsu saapuu sähköpostitse toukokuun ensimmäisellä viikolla.

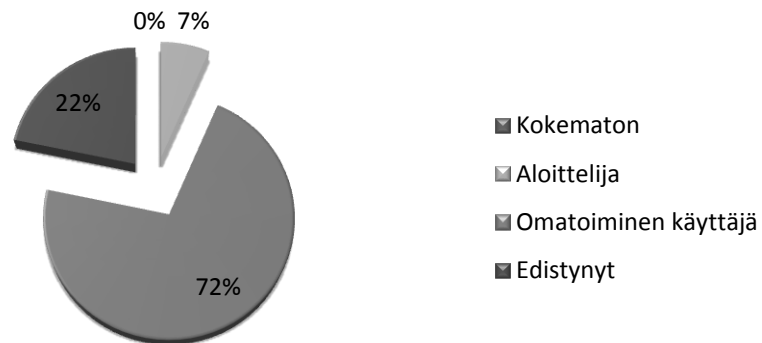
Liite 2: Internetin käyttötarkoitukset -taulukot

Internetin käyttötarkoitukset	(n)	Yht.	Naiset	Miehet	Tilastokeskus 2010 Eläkeläiset
Sähköpostien lähettäminen tai vastaanotto	46	100,0 %	100 %	100 %	39 %
Pankkiasiat	45	97,8 %	97 %	100 %	42 %
Verkkolehkien tai televisiokanavien internetsivujen lukeminen	42	91,3 %	92 %	90 %	39 %
Tiedon etsintä, tavoitteena oppiminen tai oman tietämyksen lisaaminen	42	91,3 %	94 %	80 %	30 %
Matka- ja majoituspalvelujen selailu	39	84,8 %	89 %	70 %	30 %
Sairauksiin, ravitsemukseen tai terveyteen liittyvän tiedon etsintä	38	82,6 %	83 %	80 %	33 %
Tiedonhaku viranomaisten internetsivuilla	38	82,6 %	83 %	80 %	
Ajanvarausten tekeminen	38	82,6 %	89 %	60 %	
Tavaroita, ihmisiä ja palveluita koskeva tiedonetsintä	37	80,4 %	83 %	70 %	37 %
Kirjastopalvelut	35	76,1 %	81 %	60 %	
Lippujen ostaminen	33	71,7 %	75 %	60 %	
Internet-puhelut (esim. skype)	31	67,4 %	67 %	70 %	10 %
Täytettyjen lomakkeiden lähettäminen viranomaisille	30	65,2 %	64 %	70 %	
Ohjelmien lataaminen omalle tietokoneelle (poislukien tietokonepelit ja vastaavat)	28	60,9 %	58 %	70 %	80 %
Virallisten lomakkeiden lataaminen tietokoneelle	24	52,2 %	47 %	70 %	
Radion kuuntelu tai television katselu internetin kautta	22	47,8 %	53 %	30 %	18 %
Rekisteröitynyt käyttäjänä sosiaalisiin yhteisöpalveluihin, esim. Facebook, IRC-galleria	21	45,7 %	47 %	40 %	90 %
Koulutus- ja kurssitarjonnan etsintä	20	43,5 %	47 %	30 %	60 %
Verkkolehkien tai televisiokanavien internetsivuilla uutisista käyvän keskustelun lukeminen	19	41,3 %	39 %	50 %	21 %
Blogien lukeminen	18	39,1 %	39 %	40 %	18 %
Allekirjoittanut verkkoadressin	15	32,6 %	33 %	30 %	
Videopuhelut	14	30,4 %	28 %	40 %	30 %
Käytettyjen tavaroiden ostaminen	13	28,3 %	31 %	20 %	70 %
Musiikin kuuntelu tai lataaminen tietokoneelle tai muulle laitteelle	12	26,1 %	25 %	30 %	13 %
Viestien kirjoittaminen internetiin (keskustelupalstat, yhteisöpalvelut jne.)	12	26,1 %	25 %	30 %	90 %
Pikaviestintä	12	26,1 %	28 %	20 %	40 %
Omien tavaroiden, tuotteiden ja palveluiden myynti	10	21,7 %	25 %	10 %	50 %
Pelien pelaaminen verkossa	9	19,6 %	22 %	10 %	20 %
Jonkin verkkojulkaisun tai uutispalvelun vakituinen tilaaminen	8	17,4 %	14 %	30 %	
Ulkomaisten verkkolehkien tai televisiokanavien internetsivujen lukeminen	5	10,9 %	14 %	0 %	80 %
Elokuvien katselu tai niiden lataaminen tietokoneelle tai muulle laitteelle	5	10,9 %	11 %	10 %	40 %
Pelien lataaminen verkosta tietokoneelle tai muulle laitteelle	5	10,9 %	8 %	20 %	0 %
Itse tuotetun sisällön lataaminen mille tahansa sivustolle jakamista varten	4	8,7 %	8 %	10 %	
Toisen blogin kommentointi	4	8,7 %	8 %	10 %	
Oman blogien ylläpito	4	8,7 %	6 %	20 %	
Verkko-opiskelu	3	6,5 %	8 %	0 %	20 %
Keskustelu avoimilla chat-sivuilla (chattaus)	3	6,5 %	8 %	0 %	20 %
Verkkolehkien tai televisiokanavien internetsivujen uutisisten kommentointi	1	2,2 %	3 %	0 %	

Internetin käyttötarkoitukset	Yht. (n)	Naiset	Miehet
Sähköpostien lähettäminen tai vastaanotto	46	36	10
Pankkiasiat	45	35	10
Verkkolehden tai televisiokanavien internetsivujen lukeminen	42	33	9
Tiedon etsintä, tavoitteena oppiminen tai oman tietämyksen lisääminen	42	34	8
Matka- ja majoituspalvelujen selailu	39	32	7
Sairauksiin, ravitsemukseen tai terveyteen liittyvän tiedon etsintä	38	30	8
Tiedonhaku viranomaisten internetsivuilta	38	30	8
Ajanvarausten tekeminen	38	32	6
Tavaroita, ihmisiä ja palveluita koskeva tiedonetsintä	37	30	7
Kirjastopalvelut	35	29	6
Lippujen ostaminen	33	27	6
Internet-puhelut (esim. skype)	31	24	7
Täytettyjen lomakkeiden lähettäminen viranomaisille	30	23	7
Ohjelmien lataaminen omalle tietokoneelle (poislukien tietokonepelit ja vastaavat)	28	21	7
Virallisten lomakkeiden lataaminen tietokoneelle	24	17	7
Radion kuuntelu tai television katselu internetin kautta	22	19	3
Rekisteröitynyt käyttäjänä sosiaalisiin yhteisöpalveluihin, esim. Facebook, IRC-galleria	21	17	4
Koulutus- ja kurssitarjonnan etsintä	20	17	3
Verkkolehden tai televisiokanavien internetsivuilla uutisista käyvän keskustelun lukeminen	19	14	5
Blogien lukeminen	18	14	4
Allekirjoittanut verkkoadressin	15	12	3
Videopuhelut	14	10	4
Käytettyjen tavaroiden ostaminen	13	11	2
Musiikin kuuntelu tai lataaminen tietokoneelle tai muulle laitteelle	12	9	3
Viestien kirjoittaminen internetiin (keskustelupalstat, yhteisöpalvelut jne.)	12	9	3
Pikaviestintä	12	10	2
Omien tavaroiden, tuotteiden ja palveluiden myynti	10	9	1
Pelien pelaaminen verkossa	9	8	1
Jonkin verkkojulkaisun tai uutispalvelun vakituinen tilaaminen	8	5	3
Ulkomaisten verkkolehden tai televisiokanavien internetsivujen lukeminen	5	5	0
Elokuvien katselu tai niiden lataaminen tietokoneelle tai muulle laitteelle	5	4	1
Pelien lataaminen verkosta tietokoneelle tai muulle laitteelle	5	3	2
Itse tuotetun sisällön lataaminen mille tahansa sivustolle jakamista varten	4	3	1
Toisen blogin kommentointi	4	3	1
Oman blogien ylläpito	4	2	2
Verkko-opiskelu	3	3	0
Keskustelu avoimilla chat-sivuilla (chattaus)	3	3	0
Verkkolehden tai televisiokanavien internetsivujen uutisisten kommentointi	1	1	0

Liite 3: Koetut tieto- ja viestintäteknologian taidot –kuvaajat

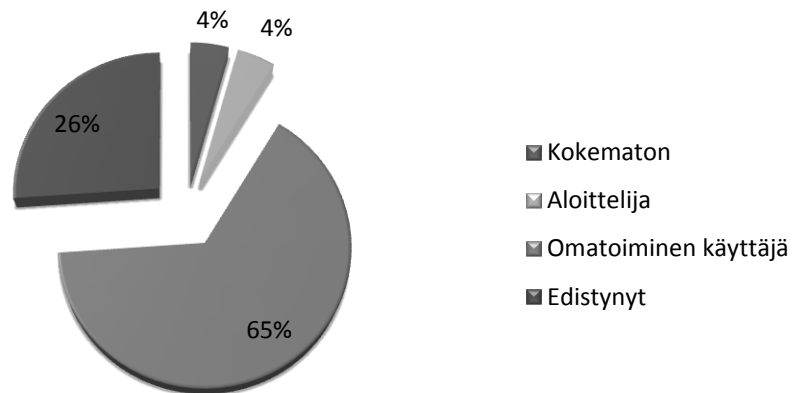
Tietokoneen oheislaitteet (skanneri, tulostin, nettikamera):

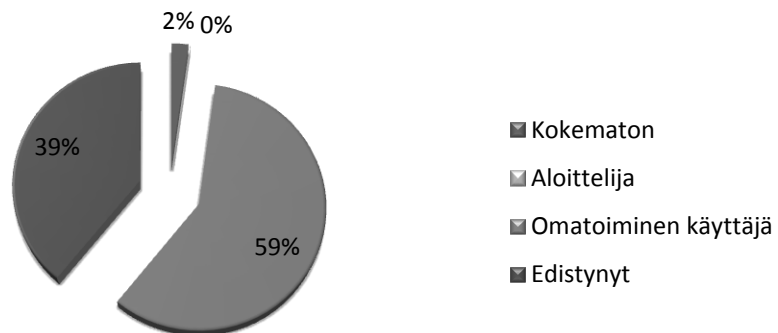
Tietokoneen komponentit (emolevy, virtalähde, prosessori, näytönojain, kiintolevy, RAM-muisti):

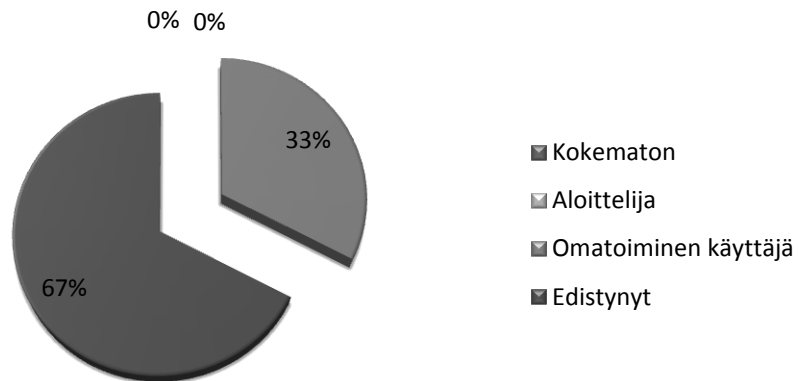
Windows-käyttöjärjestelmä:

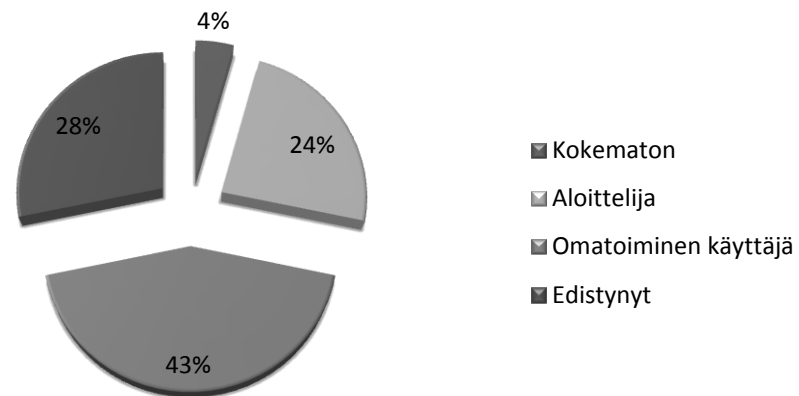
Internethakukoneet (esim. Google, Yahoo):

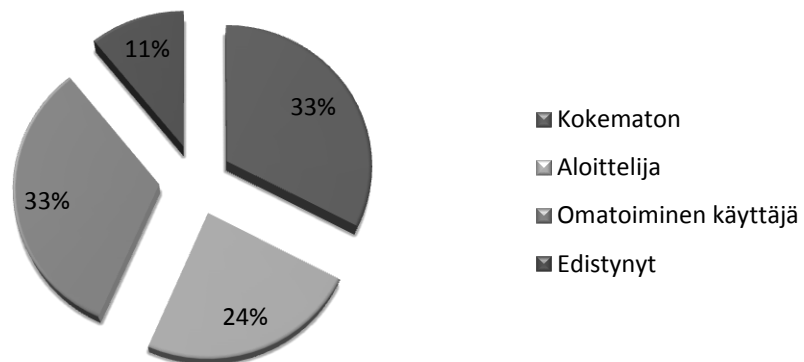
Sähköpostin lähetys ja vastaanotto:

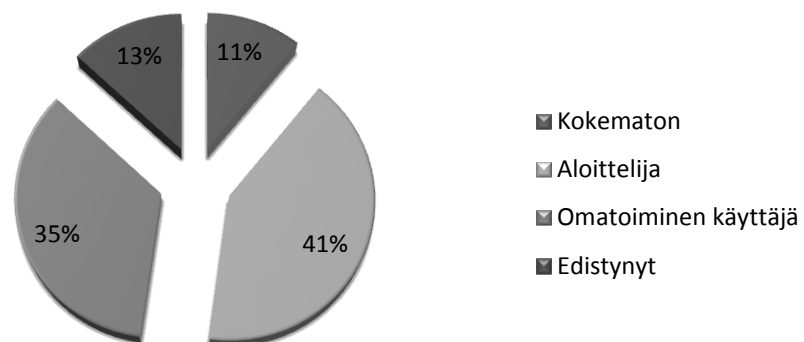
Ohjelmien asennus ja päivitys:

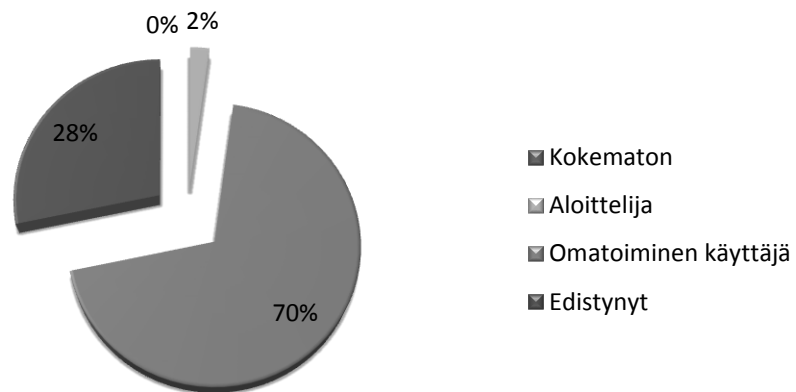
Käyttöjärjestelmän asennus:

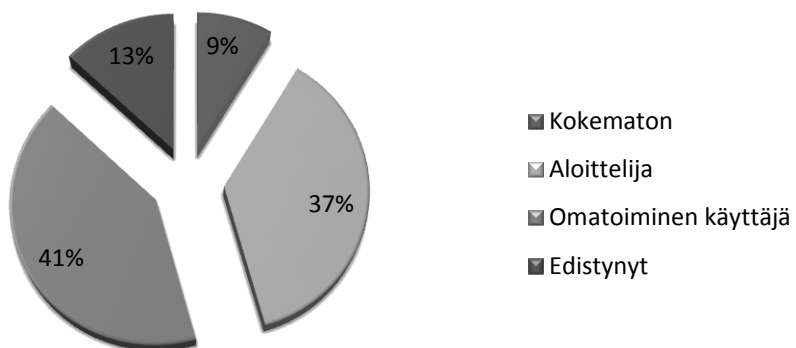
Kuvankäsittely esim. Photoshop:

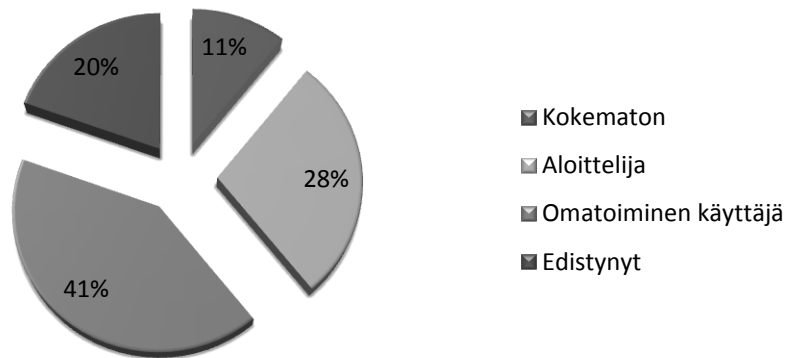
Tekstinkäsittely esim. Word:

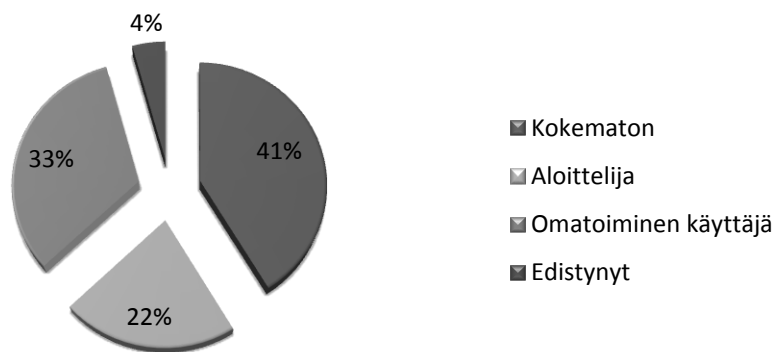
Esitysgraafikka esim. PowerPoint:

Taulukkolaskenta esim. Excel:

Sosiaalisen median palvelut esim. Facebook:

Tietoturvan ylläpito:

